

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a literární historie

Kristýna Číhová

**Vliv Jana IV. z Dražic na kulturní život
v českých zemích první poloviny
14. století**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Eva Doležalová, Ph.D.

Praha 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 13. 7. 2020

Kristýna Číhová

Bibliografická citace

Vliv Jana IV. z Dražic na kulturní život v českých zemích první poloviny 14. století [rukopis] : bakalářská práce / Kristýna Číhová ; vedoucí práce: PhDr. Eva Doležalová, Ph.D. -- Praha, 2020. -- 67 s.

Anotace

Jan IV. z Dražic byl v pořadí už dvacátým sedmým a zároveň posledním pražským biskupem. Jeho dílo se významně odrazilo jak v reformě církevní správy pražské diecéze, tak v podpoře kulturního života české středověké společnosti. Jan IV. z Dražic vstoupil do historie také jako významný fundátor a iniciátor vzniku řady literárních i uměleckých děl. Jeho dílo je však v trvalém stínu odkazu Arnošta z Pardubic, prvního pražského arcibiskupa.

Správní i politické aktivity Jana IV. z Dražic byly už dostatečně reflektovány vědeckou literaturou, zejména v monografii prof. Zdeňky Hledíkové. Proto se chci ve své bakalářské práci zaměřit na Jana IV. z Dražic jako na fundátora a mecenáše v rámci českých a středoevropských dějin 14. století a poukázat na jeho vliv v dalším historickém vývoji kultury v českých zemích.

Klíčová slova

Jan IV. z Dražic; Lucemburkové; pražská diecéze

Abstract

Influence of John IV of Dražice to cultural life in the Czech lands in the first half of the 14th century

John IV of Dražice was already the 27th and also the last bishop of Prague. His work was significantly reflected both in the reform of the ecclesiastical administration of the Prague diocese and in the support of the cultural life of Czech medieval society. John IV of Dražice also entered history as an important founder and initiator of a number of literary and artistic works. His work, however, is in the permanent shadow of the legacy of Arnošt of Pardubice, the first Prague archbishop.

Administrative and political activities of John IV of Dražice were sufficiently reflected in scientific literature already, especially in the monograph of prof. Zdeňka Hledíková. Therefore, in my bachelor thesis I want to introduce John IV of Dražice as a founder and maecenas of the Czech and Central European history of the 14th century and to point out its influence in the further historical development of culture in the Czech lands.

Keywords

John IV of Dražice, Luxembourg, Prague diocese

Počet znaků (včetně mezer): 116 565

Poděkování

Je mou milou povinností poděkovat PhDr. Evě Doležalové za vedení této bakalářské práce. Za její vstřícnost a dobré rady, bez kterých by tato práce nevznikla. Dále chci poděkovat rodině a všem blízkým, kteří se mnou měli při psaní této práce trpělivost a podporovali mě od začátku až do konce.

Obsah

Úvod.....	8
1. Politická situace v českých zemích (1251–1346)	11
1.1. Přemysl Otakar II.	11
1.1.1. Role církve v politice Přemysla Otakara II.	11
1.1.2. Přemysl a Římská říše.....	12
1.1.3. Šlechta a Přemyslův skon	13
1.1.4. Léta po Přemyslově smrti.....	13
1.2. Václav II.	14
1.2.1. Zisk polské a uherské koruny.....	15
1.2.2. Václav II., římský král a papež	15
1.2.3. Václav II. a jeho vztah k církvi	16
1.2.4. Krátká vláda Václava III.	17
1.3. Vláda Jindřicha Korutanského a Rudolfa Habsburského	18
1.4. Jan Lucemburský	18
1.4.1. Vztah Francie s papežskou kurií na přelomu 13. a 14. století.....	18
1.4.2. Římský král Jindřich VII. a české země	19
1.4.3. Jan Lucemburský českým králem	19
1.4.4. Arcibiskupové Petr z Aspeltu a Balduin Lucemburský	20
1.4.5. Sesazení Ludvíka IV. Bavorského	20
2. Rod pánů z Dražic	22
2.1. Budislav a Řehník z Dražic	22
2.2. Jan II. z Dražic	23
2.2.1. Události před zvolením Jana II.	23
2.2.2. Nově příchozí řády za episkopátu Jana II.	24
2.2.3. Fundace Jana II.	25
2.3. Jan III. z Dražic	26
2.3.1. Všeobecný koncil v Lyonu.....	26
2.3.2. Hereze v zemích českých.....	27
2.3.3. Mecenát Jana III.	28
3. Jan IV. z Dražic.....	29
3.1. Viennský koncil	30
3.2. Události po koncilu	32
3.3. Biskupův proces v Avignonu	34
3.4. Návrat Jana IV. z Dražic do diecéze	35
4. Zakladatelská činnost Jana IV. z Dražic	37
4.1. Rodové stavby	37
4.1.1. Tvrz Litovice.....	37
4.1.2. Hrad Dražice	37
4.1.3. Město Nové Benátky a hrad Frýdštejn.....	39
4.2. Biskupské statky	40
4.2.1. Biskupský palác na Malé Straně	40
4.2.2. Kostel sv. Jiljí.....	41
4.2.3. Roudnice nad Labem.....	42
4.2.4. Hrady Herštejn a Kyšperk.....	44
4.2.5. Fundace pražského biskupa v katedrále sv. Víta	45

5. Písemná kultura pod vlivem pražského biskupa Jana IV. z Dražic	47
5.1. Knihovna augustiniánů-kanovníků v Roudnici.....	47
5.2. Kronika Františka Pražského	47
5.3. Dražický rukopis	49
5.4. Dražický misál a Bible Jana IV. z Dražic	49
6. Arnošt z Pardubic, pokračovatel díla Jana IV. z Dražic	51
6.1. Správa diecéze.....	53
6.1.1. Synody a vizitace	54
6.2. Arnoštova návaznost na kulturní počiny Jana IV. z Dražic	55
6.2.1. (Arci)biskupský palác	55
6.2.2. Kostel sv. Jiljí na Starém Městě.....	55
6.2.3. Roudnice nad Labem.....	55
6.2.4. Literatura pod vlivem pražského arcibiskupa	57
Závěr	59
Seznam použitých zkratk.....	62
Seznam literatury	63
Prameny.....	63
Literatura	63

Úvod

Doba, ve které žil poslední pražský biskup Jan IV. z Dražic, byla v několika ohledech pro české země zlomová. Během jeho episkopátu se na českém trůnu vystřídal dvě panovnické dynastie, které výrazně zasáhly do politického dění v Evropě. Tato dynastická změna zasáhla i do oblasti kultury. O její proměnu na českém území se zasloužil i pražský biskup Jan IV. z Dražic, který strávil několik let svého episkopátu v cizině. Díky této skutečnosti výrazně obohatil českou společnost o nové kulturní vlivy, které se staly inspirací i pro jeho nástupce.

Cílem této bakalářské práce je sledovat stavební a fundátorskou činnost osobnosti pražského biskupa Jana IV. z Dražic, dále jeho přínos v oblasti církevní správy i jeho podněty k vytvoření řady literárních děl.

Velkou část práce jsem věnovala vykreslení historického pozadí, ve kterém biskup Jan IV. z Dražic žil a zastával post pražského biskupa. Domnívám se, že je to důležité pro pochopení nelehké politické situace, ve které se biskupského úřadu ujímá, a která formuje jeho postoj k politickému dění té doby. Ačkoliv se první lucemburský panovník snažil navázat na politiku i tradice posledních Přemyslovců, neproběhlo to zcela bez komplikací. Šlechta, která se nechtěla vzdát svého podílu na vládě, ohrožovala samostatnou politiku nového panovníka. Tato skutečnost pak zasáhla biskupa Jana IV. z Dražic natolik, že ovlivnila jeho postoj jak k panovnickému dvoru, tak ke kultuře.

První kapitola je věnována vývoji českých zemí za Přemysla Otakara II. V této části se opírám o publikace Josefa Žemličky.¹ V části o posledních dvou Přemyslovských panovnících vycházím z monografie od Kateřiny Charvátové.² K postavě Jana Lucemburského využívám dvou monografií, a to od Jiřího Spěváčka³ a Lenky Bobkové.⁴ K politice Lucemburského rodu jsem použila publikace od Jörga K. Hoensche.⁵

Dalším důležitým faktorem pro formování biskupovy osobnosti byl jeho původ. Pocházel z rodu pánů z Dražic, který se uplatnil zejména v církevních úřadech, v některých případech dokonce i v postech biskupských. I to mělo jistě vliv na výběr životní cesty Jana IV. z Dražic a na jeho stavitelskou činnost, kterou obohacovali již jeho

---

¹ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011; ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1986

² CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II.: král český a polský. Praha: Vyšehrad, 2007

³ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba 1296–1346. Praha: Svoboda 1944

⁴ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský. Otec slavného syna. Praha: Vyšehrad, 2018

⁵ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové: pozdně středověká dynastie evropského významu 1308–1437. Praha: Argo, 2003

rodoví předci. V druhé kapitole, věnované rodu Dražickému, k jednotlivým členům přikládám i církevně-historické pozadí, pro které využívám publikaci od Jaroslava Kadlece⁶ a Václava Novotného.⁷ Pro základní informace o biskupech z rodu Dražického využívám německou edici Erwina Gatz,⁸ kam jednotlivé medailony o pražských biskupech připsala Zdeňka Hledíková. Také dílo Augusta Sedláčka⁹ a Ottův slovník naučný.¹⁰

Ve třetí kapitole se již věnuji osobě Jana IV. z Dražic od počátků jeho duchovní kariéry za vlády posledních dvou Přemyslovců, až po konec vlády Jana Lucemburského. Jelikož politická situace této doby je dostatečně vykreslena v první kapitole, zasadím osudy pražského biskupa do hotového kontextu. V této kapitole nejvíce vycházím z monografie o Janovi IV. z Dražic od Zdeňky Hledíkové.¹¹

V následující kapitole se dostávám k jednotlivým fundacím, které rozdělují na rodové a biskupské stavby, na kterých měl Jan IV. z Dražic svůj podíl. U rodových staveb se jednalo spíše o dokončení již založených fundací, zatímco v případě biskupských staveb se jedná hlavně o biskupovy vlastní fundace. Pro tuto i kapitolu následující využívám rozmanitou škálu vydaných publikací, z nichž nejvíce cituji díla již zmiňovaného Augusta Sedláčka,¹² dále kolektivní práce s názvem *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*.¹³ Kromě toho také díla Dobroslavy Menclové.¹⁴

V souvislosti s biskupovým založením kláštera řeholních kanovníků sv. Augustina přikládám do páté kapitoly zmínku o knihovně této kanonie. Dále se zaměřuji na

---

⁶ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1. Praha: ZVON, 1991

⁷ NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 3. část. Čechy královské za Přemysla I. a Václava I. (1197–1253). Praha: Jan Laichter, 1928; NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 4. část. Rozmach české moci za Přemysla II. Otakara (1253–1271). Praha: Jan Laichter, 1937.

⁸ GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448. Ein biographisches Lexikon. Berlín: Duncker & Humblot, 2001

⁹ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 10. díl. Boleslavsko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1895

¹⁰ Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 7. díl. Praha: Jan Otto, 1893

¹¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic (1301–1343). Praha: Karolinum, 1991

¹² SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 10. díl. Boleslavsko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1895; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 8. díl. Rakovnícko a Slansko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1891; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 9. díl. Domažlicko a Klatovsko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1893; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 14. díl. Litoměřicko a Žatecko. Praha: Šolc a Šimáček, 1923; SEDLÁČEK, August. Historische Notizen über die Herrschaft Benatek. Praha: K. K. Hofbuchdruckerei A. Haase, 1882

¹³ ANDĚL, Rudolf a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Čechy. III. díl. Praha: Svoboda, 1984; BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Západní Čechy. IV. díl. Praha: Svoboda, 1985; HOLEC, František a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha a okolí. VII. díl. Praha: Svoboda, 1988

¹⁴ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl a 2. díl. Praha: Odeon, 1972

jednotlivá díla buď biskupem objednaná, anebo jím iniciovaná. Z použité literatury bych vypíchla článek od Jaroslava Kadlece¹⁵ a kolektivní práci *Ubi est finis huius libri deus scit*¹⁶ o augustiniánské knihovně.

V poslední kapitole se věnuji nástupci Jana IV. z Dražic a zároveň prvnímu pražskému arcibiskupovi. Arnošt z Pardubic na svého předchůdce navazoval v mnoha ohledech, ať už v církevní správě nebo mecenášské činnosti. V šesté kapitole tedy sleduji tuto návaznost. Stejně jako u postavy Jana IV. z Dražic i zde vycházím převážně z monografie Zdeňky Hledíkové.¹⁷ Nesmím však opomenout ani monografii Václava Chaloupeckého jak v případě Arnošta z Pardubic,¹⁸ tak Jana IV. z Dražic.¹⁹

Kromě již zmíněných publikací u jednotlivých kapitol a mnohých dalších děl, vycházím ještě z primárních pramenů vydaných v kritické edici *Fontes rerum Bohemicarum*²⁰ a z jejich překladů vydaných v nakladatelství Svoboda.²¹ Dále také využiji dva díly z edice *Velké dějiny zemí Koruny české*.²²

---

¹⁵ KADLEC, Jaroslav. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In POLÍVKA, Miloslav – SVATOŠ, Michal – ŠMAHEL, František. *Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka CSc.* Praha: Historický ústav Československé akademie věd, 1992

¹⁶ DRAGON, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). *Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem.* Praha: Scriptorium, 2015

¹⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce.* 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008

¹⁸ CHALOUPECKÝ, Václav. *Arnošt z Pardubic: první arcibiskup pražský (1346–1364).* 2. vydání. Praha: Společnost přátel starožitností, 1946

¹⁹ CHALOUPECKÝ, Václav. *Jan IV. z Dražic. Poslední biskup pražský.* Ročník 16. Praha: Časopis Společnost přátel starožitností českých, 1908

²⁰ EMLER, Josef (ed). *Fontes rerum Bohemicarum II.* Praha: Museum království českého, 1874. Dále jen FRB II.; EMLER, Josef (ed). *Fontes rerum Bohemicarum IV.* Praha: Nadání Františka Palackého, 1884. Dále jen FRB IV.; ZACHOVÁ, Jana (ed.). *Fontes rerum Bohemicarum. Series nova, tomus I.* Praha: Historický ústav AVČR, 1997

²¹ FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. *Pokračovatelé Kosmovi.* 1. vydání. Praha: Svoboda, 1974; FIALA, Zdeněk – HEŘMAN, František – MERTLÍK, Rudolf. *Zbraslavská kronika. Chronicon Aulae Regiae.* Praha: Svoboda, 1976; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. *Kroniky doby Karla IV.* Praha: Svoboda, 1987.

²² VANÍČEK, Vratislav. *Velké dějiny zemí Koruny české. III. svazek (1250–1310).* Praha, Litomyšl: Paseka, 2002; BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české. IV. a. svazek (1310–1402).* Praha, Litomyšl: Paseka, 2003

1. Politická situace v českých zemích (1251–1346)

1.1. Přemysl Otakar II.

Za života Jana IV. z Dražic se na českém trůnu vystřídal sedm králů ze čtyř různých dynastií. Právě za života Jana IV. z Dražic české země zažívají jak své vrcholy, tak i propady. Pokud budeme pokládat za rok jeho narození rok 1250,²³ tak v tu dobu byl českým králem ještě Václav I. Toho již značně převyšuje svou mocí a vlivem jeho syn Přemysl Otakar II., který v roce 1251 získal titul rakouského vévody. Tento titul stvrdil sňatkem s vdovou a dědičkou babenberského dědictví, Markétou. V roce 1253 se Přemysl Otakar II. stává po smrti svého otce také králem českým.²⁴

1.1.1. Role církve v politice Přemysla Otakara II.

Přemyslova území se rozpínala od Pobaltí až po Jadranské moře. Aby mohl svých cílů dosáhnout, potřeboval mít spojence na strategických místech. Jedním takovým místem se stalo salzburské arcibiskupství, díky kterému si udržoval své pozice v Alpách.

Česká a Moravská diecéze spadala pod vzdálenou Mohučskou metropoli. Stejně tak Rakousy a Štýrsko spadaly pod Salzburskou provincii, která se skládala z několika biskupství. K Salzburku byla připoutána i většina území Korutan, ale Kraňsko spadalo pod biskupství v Terstu, které bylo spojené s Aquilejským patriarchátem. Pro Přemysla bylo důležité udržovat styk se zahraničními církevními preláty, aby tak podpořil svou zahraniční politiku.²⁵

Salzburským arcibiskupem byl od roku 1247 Přemyslův bratranec Filip Sponheimský. Neměl však příliš valnou pověst. Byl známý svými výstřednostmi a v roce 1256 byl prohlášen kapitulou za sesazeného. Na jeho místo byl dosazen sekovský biskup Oldřich. Díky zásahu Přemysla Otakara II. si Filip svou pozici na nějakou dobu udržel, ale hned roku 1265 jej nahradil Vladislav z rodu Piastovců, také spojenec Přemysla Otakara II.²⁶

Dalším důležitým bodem Přemyslovy politiky bylo získat a udržet si papežovu přízeň. Papež totiž potvrzoval salzburské arcibiskupy, potencionální Přemyslovy spojence.²⁷

---

²³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 585

²⁴ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 76–79

²⁵ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II., s. 306

²⁶ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 112–113 a 118

²⁷ ŽEMLIČKA, Josef – SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan. Přemyslovci. Budování českého státu (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009, s. 314

Během svého panování podnikl na papežovu žádost hned dvě křížové výpravy do Pruska. Jednu na počátku své vlády v roce 1254 a druhou mezi léty 1267 a 1268. Jeho cílem bylo podmanit si pruské a litevské území, které by spadalo pod olomouckou arcidiecézi, ale její vznik papež zatrhł, a tím Přemyslův zájem o toto území ochabl.²⁸

Dobrým rádcem a diplomatem Přemysla Otakara II. byl olomoucký biskup Bruno ze Schauenburgu, který pocházel z Německa a před biskupskou kariérou zastával post probošta kapituly v Lübecku a v Magdeburku. Během svého episkopátu se zasloužil o fortifikaci biskupských statků na Moravském území.²⁹

Dalším krokem k upevnění moci v oblasti jadranského moře a naklonění papežovy přízně byla záchrana aquilejského patriarchy Řehoře de Montelonga. Ten byl v zajetí tyrolsko-gorického hraběte Albrechta. Po docílení patriarchova propuštění měl Přemysl na své straně jak papeže, tak i aquilejského patriarchu.³⁰

1.1.2. Přemysl a Římská říše

Krize v říši začala už na sklonku 12. století a zastavit ji měla volba Fridricha II. Ten krizi během své vlády ještě rozšířil svými spory s Římem a primárním zájmem o italskou politiku. Když zemřel i Fridrichův syn Konrád IV., připadla římská koruna vzdorokráli Vilémovi Holandskému. Situace se změnila, když Wittelsbachové zvolili svého protikandidáta Přemysla. Český král navrhl, že se o Římský trůn bude ucházet jen v případě, že Vilém odstoupí. Vilém se však vzpamatoval a začal se více zajímat o vládní záležitosti. Přemysl tedy svou šanci nedostal a na římského krále nekandidoval. Nestalo se tak ani po smrti Viléma roku 1256.

Dalšími kandidáty byli kastilský král Alfons X. a bratr anglického krále Richard z Cornwallu. Přemysl Otakar II. hlasoval pro Richarda, z čehož měl i náležitý zisk. Richard mu udělil v léno Čechy, Moravu, Rakousy a Štýrsko. V roce 1272 zemřel a koruna připadla Rudolfovi Habsburskému, který byl roku 1273 v Cáchách korunován na římského krále. Přemysl v tu dobu řešil další válku s Uhry a volba nového krále ho zaskočila. Jako jeden z kurfiřtů neměl šanci hlasovat, proto volbu neuznal.³¹

---

²⁸ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 129–130

²⁹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 148

³⁰ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 119–120

³¹ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 124–134

1.1.3. Šlechta a Přemyslův skon

Přemysl Otakar II. postupně ztrácel spojence. Salzburský arcibiskup Vladislav zemřel a jeho místo zastoupil Fridrich z Walchen. Fridrich byl původně na straně Přemysla Otakara II., ale po druhém lyonském koncilu, kde se papež vyslovil pro Rudolfa Habsburského, přešel na jeho stranu.³² Filip ze Sponheimu se za výsledkem zisku Korutan a Kraňska obrátil též na Rudolfa. Proti Přemyslovi se sjednotila i část elektorů.³³

Během 13. století nastal rozkvět Přemyslovského území a s ním se dostala do popředí i šlechta, která si chtěla prosadit vedoucí pozici vedle krále. Postupem času se panovníkem darovaný majetek některých rodů značně rozrostl, což se odehrávalo na úkor krále.³⁴ Přemysl Otakar II. měl v plánu získat svoji moc i majetek zpět především zakládáním měst na ztracených pozemcích.³⁵ Dále podporoval kolonizaci německy mluvících obyvatel, kteří se usídlovali v pohraničí a v nově založených královských městech. Ti zde uplatnili svůj fungující městský systém a podpořili ekonomiku českých zemí.³⁶

Tento proces vzbudil u některých šlechtických rodů značnou nelibost a následkem toho se vytvořil proti Přemyslu Otakarovi II. odboj, který se přidal na stranu Rudolfa Habsburského. Patřil k nim především rod Vítkovců, který nechtěl přijít o svůj majetek a postavení.

I přes krátký mír mezi Rudolfem a Přemyslem v listopadu roku 1276 se oba soupeři nedokázali smířit s nadvládou toho druhého. Vše ukončila až smrt Přemysla Otakara II. na Moravském poli 26. srpna roku 1276.³⁷

1.1.4. Léta po Přemyslově smrti

Po smrti Přemysla Otakara II. na bojišti šlechta využila příležitosti a začala se obohacovat na královském zboží. Nastal také boj o poručnictví Václava, syna Přemysla Otakara II., který se narodil v září 1271. V něm zvítězil markrabě Ota V. Braniborský, který se o území Čech a Moravy rozdělil s Rudolfem Habsburským.

---

³² VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny zemí Koruny české. III. svazek., s. 155–157; BLÁHOVÁ, Marie – HLAVÁČEK, Ivan. Česko-rakouské vztahy ve 13. století: Rakousko (včetně Štýrska, Korutan a Kraňska) v projektu velké říše Přemysla Otakara II. Praha: Rakouský kulturní institut, 1998, s. 118–122

³³ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 140–152

³⁴ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II., s. 65

³⁵ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 242–243

³⁶ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 114–115

³⁷ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 140–152

Během doby Otova regentství byly rozchvacovány církevní statky a malý Václav byl se svou matkou uvězněn na hradě Bezděz. Kunhutě se podařilo z hradu utéct, ale Václava zde zanechala svému osudu. Ota V. Braniborský nemohl zůstat v českých zemích napořád, a tak při své cestě do Braniboru s sebou vzal i dědice českého trůnu. To popudilo velkou část šlechty včetně nově zvoleného biskupa Tobiáše.³⁸

Po smrti Přemysla Otakara II. a pražského biskupa Jana III. z Dražic bylo nutné dosadit do čela země novou autoritu. Tím se stal nový pražský biskup Tobiáš z Benešova (Bechyně) pocházející z jednoho z největších šlechtických rodů Benešoviců. Ten se snažil nastolit mír a navrátit královici zpátky do Čech pod ochranu jeho a předních zemských pánů. V roce 1281 se sešla skupina českých předáků v klášteře sv. Klimenta a snažila se dohodnout podmínky pro uklidnění situace v zemi. Šlechta měla začít potlačovat loupeživé tlupy a po markraběti chtěli, aby přivezl Václava zpět do země. Ota V. Braniborský za nemalou částku na vrácení časem přistoupil.

Země si mezitím procházela hospodářskou krizí. Války a rabování způsobily v první polovině roku 1282 hladomor a následnou epidemii. Zlé časy skončily až po návratu Václava do Čech v květnu roku 1283.³⁹

1.2. Václav II.

Když Václav II. přijel do Čech, bylo mu teprve dvanáct let. První léta jeho králování za něj vládl spíše Závíš z Falkenštejna, který patřil do rodiny Vítkovců angažované původně v odboji proti Přemyslovi Otakarovi II. Do vlivu královské rodiny se mu podařilo dostat skrz královnu vdovu, se kterou se sblížil během regentství Oty Braniborského. Jeho vliv začal slábnout po smrti Kunhuty v roce 1285, kdy opustil pražský dvůr, aby získal novou manželku. Jeho nepřítomnost se mu stala osudnou. Václav II. se obklopil novými rádci a Závíše nechal roku 1290 popravit. Václav si v té době začal budovat své postavení, z Moravy vymýtil poslední zbytky loupeživých tlup a moravská šlechta mu složila své sliby věrnosti.⁴⁰

---

³⁸ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 153–158

³⁹ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 158–160; RBM II., č. 1238 s. 535 o schůzi v klášteře sv. Klimenta

⁴⁰ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 160–170 a CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 79–86

1.2.1. Zisk polské a uherské koruny

Václav II. měl zájem o rozšiřování území stejně jako jeho otec Přemysl Otakar II., ale jeho zrak se upřel na sever, kde mohl uplatnit i své dědické nároky. Jeho prvním ziskem byla část Horního Slezska,⁴¹ to následovalo Sandoměřsko a Malopolsko v roce 1292. Svou pozici si zajistil novým krakovským biskupem Janem Muskatou, který tvořil Václavovu politiku na polském území.⁴² Po porážce Vladislava Lokýtky získal roku 1300 Václav II. polskou korunu. Své postavení upevnil sňatkem s Eliškou Richenzou, dcerou zesnulého polského krále.⁴³

V roce 1301 spadla do klína Václavovi další příležitost na získání území. Uherský král Ondřej III. zemřel a s ním i vládnoucí dynastie Arpádovců. Syn Václava II. byl po matce z části Arpádovec, měl tedy nárok na uherský trůn. Proto byl také dohodnut sňatek mezi dcerou Ondřeje III. a kralevicem Václavem, který byl korunován na krále Uherska v roce 1301. Tehdy přijal jméno Ladislav V.⁴⁴

K této velkorysě zahraniční politice bylo třeba velké množství financí, které zajišťovalo vytěžené stříbro z Kutné Hory. Tato stříbrná žíla byla objevena na konci 13. století a dala vzniknout novému královskému městu. Již za vlády Přemysla Otakara II. se využívalo stříbro vytěžené z Jihlavských a Havlíčkovsko-Brodských dolů. Takto získaná finanční podpora byla přerušena za regentství Oty Braniborského, ale Václav II. na ní opět navázal díky objevení stříbrných ložisek v Kutné Hoře.

V roce 1300 provedl Václav II. mincovní reformu.⁴⁵ Ta dala vzniknout pražskému groši, který zaujmul místo mezi nevýznamnějšími platidly ve střední Evropě. Král, jako držitel horního regálu, vydal mezi roky 1300 a 1305 horní zákoník zvaný *Ius regale montanorum*, který sestavil italský právník Gozzio z Orvieta.⁴⁶

1.2.2. Václav II., římský král a papež

Rudolf Habsburský se zasloužil o zvýšení lesku koruny svaté říše římské. Nastolil klid po dlouhém interregnu a díky němu jeho rod vystoupal mezi ty nejpřednější. Po smrti Rudolfa měl nastoupit jeho syn Albrecht Habsburský. Dosednout na říšský trůn se mu ale

---

⁴¹ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 126–130

⁴² CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 142–143

⁴³ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 168–172

⁴⁴ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 188–191

⁴⁵ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 180–183

⁴⁶ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 223–228

povedlo až v srpnu roku 1298. Dopomohl mu k tomu český král, který odměnou získal správu v Míšeňsku, Chebsku a Plíseňsku.⁴⁷

Polské i Uherské království náleželo k papežským lénům. Volbu panovníka tedy potvrzoval papež. Korunovace Václava II. na polského krále a Václava na uherského krále proběhla bez jeho souhlasu. Papež Bonifác VIII. navázal spojení s Albrechtem Habsburským, aby společně eliminovali přemyslovskou moc. Jejich cílem bylo prosezení Karla Roberta z Anjou na uherský trůn.⁴⁸

Proti Ladislavovi V. se začala obracet i uherská šlechta a na Václava II. byl uvalen aicht. Spor mezi Albrechtem a českým králem ukončila až porážka římského krále a smrt Václava II. v červnu roku 1305.⁴⁹

1.2.3. Václav II. a jeho vztah k církvi

Ve Václavově politice měli hlavní slovo rádci z řad duchovních. Jejich pomoc nalezl jak v řešení osobních otázek, tak v otázkách diplomacie.⁵⁰ Významné místo v královské radě měl pražský biskup.

Tobiáš z Bechyně se stal pražským biskupem krátce po smrti panovníka, což ho postavilo do nezáviděníhodné situace. Jeho episkopát trval skoro dvacet let, a jelikož pocházel z řad vyšší šlechty, měl moc a autoritu, která byla potřebná pro nastolení pořádku.

Po jeho smrti zamýšlel na uprázdněný stolec dosadit Václav II. svého nevlastního bratra Jana. Jan byl vyšehradským proboštem a zastával také funkci kancléře. Pro jeho zvolení však bylo třeba papežského dispenzu, a tak byl místo něj zvolen Řehoř Zajíc z Valdeka. Když Řehoř roku 1301 zemřel, králův bratr byl již po smrti. Na biskupský stolec usedl v témže roce Jan IV. z Dražic.⁵¹

Další rádce, Petr z Aspeltu, zastával funkci kancléře od roku 1297. Pocházel z Trevíru a studoval na škole v Paříži a Itálii. Byl to také lékař na dvoře Rudolfa Habsburského. Po smrti vyšehradského probošta Jana, zastával funkci českého kancléře. V roce 1297 se stal basilejským biskupem a po smrti Václava II. i mohučským arcibiskupem. Výrazně se také zapojil do zahraniční politiky. Když se proti Václavovi začala tvořit koalice, snažil se

---

⁴⁷ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 167

⁴⁸ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 193–197

⁴⁹ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 205–217

⁵⁰ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 229

⁵¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 17–19

navázat spojení s Francií. V roce 1304 za tímto účelem odjel za francouzským králem, ale cestou byl zajat Habsburky. S Václavem se už nikdy nesetkal.⁵²

Václav II. vynikl také jako mecenáš a podporovatel umění. Po chebské svatbě s Gutou Habsburskou se rozhodl, že založí klášter pro cisterciácký řád. Konvent byl do kláštera slavnostně uveden v dubnu 1292 a stal se místem Václavova rozjímání. Kromě toho určil klášter jako místo posledního odpočinku českých králů.⁵³

Václav patřil mezi nejzbožnější panovníky přemyslovské dynastie, proto se také nejraději obklopoval rádci a vzdělanci z řad duchovních, což ostatně zaznamenává opat Zbraslavského kláštera Petr Žitavský v kronice tohoto kláštera:

„...vroucím duchem lásky k osobám duchovním jednotlivých řádů byl rozechvíván zřízení cit králův... podle nařízení králova rozkazu příbrán a přidělen z rozličných řádů úctyhodný počet nemála řeholníků, aby byl povinně přítomen ve společné denní družině, sám jsa ještě oblíbenější v královském paláci, a v jejich přítomnosti se zbožný pohled králův těšil...“⁵⁴

„Vždyť aby se tento král, více zbožný v mysli než nemocen tělem, nezbavil svého potěšení, dal si postavit v své uzavřené komoře, ve které vyčerpán ležel, několik oltářů a poslouchal tam o tolik více mší, čím více jeho duch, zaměstnán chválou Boží...“⁵⁵

Vyššímu vzdělání se však dostalo pouze málokomu. Univerzity se nacházely v zahraničí, a aby je student mohl navštěvovat, potřeboval k tomu velký finanční příjem. Proto chtěl Václav II., někdy kolem roku 1297, založit v Praze univerzitu. Stala by se tak prvním vysokým učením ve střední Evropě. Její založení zhatila šlechta, která nechtěla upevňovat moc církve, v jejíž rukou by jistě univerzita byla.⁵⁶

1.2.4. Krátká vláda Václava III.

Po smrti Václava II. roku 1305 nastoupil na trůn jeho syn Václav III. Po dohodě s Albrechtem podepsal mír, kde se vzdává značné části svého území. Uherskou korunu i s korunovačními klenoty předal Otovi III. Dolnobavorskému. Zrušil dlouho vyjednaný sňatek s Alžbětou Uherskou a v říjnu roku 1305 si vzal Violu Těšínskou.

⁵² ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka. Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1212, s. 397–399

⁵³ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 133–136

⁵⁴ FRB IV., s. 70; FIALA, Zdeněk – HEŘMAN, František – MERTLÍK, Rudolf. Zbraslavská kronika., s. 107

⁵⁵ FRB IV., s.95; FIALA, Zdeněk – HEŘMAN, František – MERTLÍK, Rudolf. Zbraslavská kronika., s. 134

⁵⁶ CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II., s. 186–188; FRB IV., s. 62–63; FIALA, Zdeněk – HEŘMAN, František – MERTLÍK, Rudolf. Zbraslavská kronika., s. 99–100

Když se vzdal uherské koruny, snažil se zachránit tu polskou, kde se začal rozpínat odboj Vladislava Lokýtky. V létě roku 1306 dal svolat zemskou hotovost, která se měla sejít v Olomouci. Zde byl však 4. srpna 1306 český král zavražděn.⁵⁷

1.3. Vláda Jindřicha Korutanského a Rudolfa Habsburského

Jindřich Korutanský se v únoru 1306 oženil se sestrou Václava III. Po jeho odjezdu do Olomouce získal Jindřich správcovství v zemi. Smrtí Václava III. vymřela vládnoucí dynastie Přemyslovců a Jindřich se stal vhodným kandidátem na uvolněný trůn. Zájem o české země měl i Rudolf Habsburský, syn římského krále, který prohlásil české země za odumřelé léno říše. Když se rozhodl zemi dobýt vojensky, Jindřichovi česká šlechta nepomohla, a proto uprchl ze země.

Rudolf Habsburský si po ovládnutí země vzal za ženu vdovu Elišku Rejčku. Jeho vláda však dlouho netrvala. V roce 1307 zemřel během potlačování odboje české šlechty. Ještě předtím se snažil prosadit dědické nároky svých bratrů na český trůn.

Po Rudolfově smrti se mezi předáky země utvořily dvě koalice. Jedna byla pro volbu nového krále z rodu Habsburského a druhá pro volbu Jindřicha Korutanského.⁵⁸ Pražský biskup Jan IV. z Dražic svolal 24. července 1307 sněm v paláci na Malé Straně, který měl rozhodnout o novém králi. Volbu vyhrál Jindřich Korutanský, ale ani jeho vláda neměla dlouhého trvání.⁵⁹

1.4. Jan Lucemburský

1.4.1. Vztah Francie s papežskou kurií na přelomu 13. a 14. století

Papež Bonifác VIII. usedl na papežský stolec v roce 1294. Jeho spory s Filipem IV. Sličným dostaly papeže do područí francouzského krále na několik let. Jejich spor se týkal fiskální politiky, kdy francouzský král omezoval příjmy plynoucí duchovenstvu a hlavně papeži. Bonifác VIII. proklamoval svou svrchovanost nad světskou mocí, což vzbudilo u Filipa IV. ještě větší nelibost. V září roku 1303 zajal francouzský král papeže v Anagni. Bonifác VIII. sice ze zajetí vyvázl, ale krátce na to zemřel.⁶⁰ Po něm na papežský stolec usedl Klement V., během jehož pontifikátu papežové trvale přemístili své sídlo do Avignonu. Papež se tak stal mocným nástrojem francouzské politiky.⁶¹

⁵⁷ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců, s. 273–277

⁵⁸ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 279–281

⁵⁹ VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny země Koruny české. III. svazek., s. 489–492

⁶⁰ KOWALSKI, Jan W. Encyklopedie papežství. 1. vydání. Praha: Academia, 1994, s. 100–102

⁶¹ KOWALSKI, Jan W. Encyklopedie papežství., s. 103–105

1.4.2. Římský král Jindřich VII. a české země

Lucembursko bylo silně ovlivňováno silícím francouzským vlivem. K faktickému spojení mezi nimi došlo při sňatku Markéty Brabantské a Jindřicha IV. Lucemburského v roce 1292. Toto spojení bylo výhodné pro obě strany. Lucemburská hrabata, včetně Jindřicha, byla vychovávána na francouzském dvoře v Paříži. Jindřich zde nechal vychovávat i svého syna Jana Lucemburského. Teologii a kanonickému právu se zde učil i Jindřichův bratr Balduin. Ten se v roce 1307 stal arcibiskupem Trevínským a také důležitým tvůrcem budoucí lucemburské politiky.⁶²

Když byl v roce 1308 zavražděn římský král Albrecht I. Habsburský, francouzský král prosazoval jako nového kandidáta svého bratra Karla z rodu Valois, aby tak mohl ovlivňovat dění v říši. Kurfírťi ale jednohlasně zvolili Jindřicha Lucemburského. O jeho zvolení se zasloužili především arcibiskup trevírský Balduin a arcibiskup mohučský Petr z Aspeltu,⁶³ který se po svém uvěznění Habsburky dostal do přízně papeže Klementa V.⁶⁴

V českých zemích byla zatím velká část šlechty i duchovních nespokojená s vládou Jindřicha Korutanského, a tak začala vymýšlet plán na jeho sesazení. Rozhodla, že nejlepší bude provdat dceru Václava II. za člena Lucemburské dynastie. Hlavními aktéry této sňatkové politiky se stali opati z řádu cisterciáků. Nový římský král přistoupil na sňatek svého syna Jana s Eliškou Přemyslovnou, i když původně chtěl provdat Elišku za svého bratra Walrama. Svatba proběhla na konci srpna roku 1310 ve Špýru.⁶⁵ Jindřich VII. Lucemburský zemřel o tři roky později během korunovační jízdy do Itálie.⁶⁶

1.4.3. Jan Lucemburský českým králem

Jan Lucemburský si musel české země podmanit vojensky, neboť českým králem byl stále Jindřich Korutanský. Jan našel podporu v české šlechtě i v pražském biskupovi Janovi IV. z Dražic, který mu poskytl své vojsko.⁶⁷ Tuto tradici vojenské angažovanosti zavedl bývalý pražský biskup Tobiáš z Bechyně.⁶⁸

Po obsazení Prahy a vypuzení Jindřicha Korutanského bylo důležité urovnat poměry v zemi. Jednalo se zejména o práva šlechty, která se chtěla podílet na správě země. Tyto požadavky řešily tzv. inaugurační diplomy, které potvrzovaly již stávající práva

⁶² SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 53–65

⁶³ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 74–93

⁶⁴ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 398–399

⁶⁵ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 113–134

⁶⁶ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 170–182

⁶⁷ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 137–141

⁶⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 18

a obsahovaly ještě další čtyři články. Mezi nimi byla změna vojenské povinnosti, změna v odvádění daní, odúmrtní právo a propuštění cizinců z úřadů, ze kterých plynuly důchody. Vypsání těchto diplomů následovala korunovace v únoru 1311.⁶⁹ Podmínky byly však splněny až v roce 1318 po sněmu v Domažlicích, kterému předcházely roky bojů mezi českým králem a šlechtou.⁷⁰

Spory mezi Janem a šlechtou přetrvávaly většinu jeho vlády. Díky těmto věčným bojům přerhal své pouto s manželkou Eliškou Přemyslovnou a nejvíce času se zdržoval v zahraničí, kde úspěšně spřádal svou politiku.⁷¹

1.4.4. Arcibiskupové Petr z Aspeltu a Balduin Lucemburský

Jan pocházel z Lucemburska, ale vychováván byl na dvoře francouzského krále. Nebyl znalý českého jazyka ani českých poměrů. Jeho otec Jindřich VII. si toto úskalí uvědomoval a jako rádce mu poskytnul mohučského arcibiskupa Petra z Aspeltu, který sloužil na dvoře Václava II. jako kancléř a diplomat. Jeho pomoc a rady při vládnutí byly pro Jana Lucemburského klíčové.⁷²

Když je v roce 1308 zvolen Balduin Lucemburský za trevírského arcibiskupa, stává se hlavním činitelem lucemburské politiky. Svými strategickými tahy značně ovlivňoval dění v říši. Stejně tak byl Janovým dobrým rádcem i vojenským podporovatelem.⁷³

Jakmile v roce 1313 zemřel římský císař, Jan Lucemburský přemýšlel nad kandidaturou na uvolněnou pozici. Místo toho však společně s Balduinem Lucemburským a Petrem z Aspeltu volili Ludvíka IV. Bavora, který je za jejich hlas značně vyplatil. Tím se také otevřela Janovi cesta k zahraniční politice. Získal Chebsko, državy v Polsku a Míšeňsku.⁷⁴ Stejně jako Václav II. soustředil svou expanzi zpočátku spíše na sever. V roce 1335 se však zřekl nároků na polskou korunu pro dosažení Slezska.⁷⁵

1.4.5. Sesazení Ludvíka IV. Bavorského

Papež Klement V. zemřel v roce 1314. Po něm nastoupil v roce 1316 Jan XXII., který Ludvíka IV. Bavorského nikdy za římského krále neuznal. V roce 1324 dal Ludvíka

---

⁶⁹ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 149–161; RBM II., č. 2245 s. 973–975 znění inauguračních diplomů

⁷⁰ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 261

⁷¹ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 51–53

⁷² ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 397–400

⁷³ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 24 a 50

⁷⁴ SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba., s. 187–211

⁷⁵ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 73

exkomunikovat, ale i přesto říšský král dokončil korunovační jízdu a roku 1328 se dal korunovat na císaře v Římě.⁷⁶

Jan Lucemburský měl díky Lucemburskému hrabství a českým zemím poměrně dobré zázemí pro své územní expanze. Evropskou politiku však určoval i panovníkův vztah k říši. Jan Lucemburský Ludvíka Bavorského dlouho podporoval, ale kolem roku 1322 navázal užší vztahy s francouzským královským dvorem.⁷⁷ Spojenectví s Francií si český král zajistil sňatkovou politikou. V roce 1323 poslal svého syna Václava k francouzskému dvoru, aby zde získal vzdělání. Ještě téhož roku se v květnu konala svatba jeho syna s Blankou z Valois, sestřenicí francouzského krále, jímž byl Karel IV. Sličný. Svatba se konala v den korunovace francouzské královny Marie Lucemburské. Václav také přijal jméno po svém kmotrovi Karel.⁷⁸

Karel se na Janovu žádost vydal v roce 1331 do severní Itálie, kde se snažil udržet otcovy signorie. Po svém dobrodružství v Itálii se stal roku 1333 moravským markrabětem. O několik let později, roku 1342, usedá na papežský stolec Klement VI., se kterým Karel navázal ve Francii blízké přátelství, když zastával ještě post kardinála. Jejich přátelství využil k pozvednutí pražského biskupství na metropoli roku 1344. Tím už nebyla diecéze závislá na Mohučské arcidiecézi ani na říši.⁷⁹

To napomohlo také k přetrhání svazků mezi českým králem a císařem Ludvíkem Bavorským. Jejich vztah nadobro ochladl, když se Ludvík zmocnil lucemburských Tyrol tím, že svého syna oženil s Markétou Maultasch, která byla již vdaná za Jana Jindřicha Lucemburského.⁸⁰

Aby mohl být Ludvík IV. Bavorský odstraněn z římského trůnu, muselo se rozhodnout o protikandidátovi. Karel, který měl podporu papeže Klementa VI., Jana Lucemburského a následně i Balduina Lucemburského, byl kandidátem vhodným. S počtem pěti hlasů byl 11. července 1346 zvolen novým říšským králem a Ludvík IV. Bavorský byl prohlášen za sesazeného.⁸¹

V den volby napadla anglická vojska Francii a oba Lucemburkové se vydali na pomoc francouzskému králi. Pro Jana Lucemburského byla tato bitva osudná, neboť v srpnu roku 1346 během ní hrdinně padl.⁸²

---

⁷⁶ KOWALSKI, Jan W. Encyklopedie papežství., s. 105–106

⁷⁷ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský., s. 129

⁷⁸ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 71–72

⁷⁹ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 89–90

⁸⁰ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české. IV. a. svazek., s. 174–179

⁸¹ HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 83–84; RBM IV., č. 1693 a 1694 s. 680–681

⁸² HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové., s. 83–84

2. Rod pánů z Dražic

Rod z Dražic se členil mezi panské rody nižšího stavu původem ze Středních Čech.⁸³ Ve svém erbů mají tři zlaté listy vinné révy v červeném poli, někdy se objevují i stříbrné listy v modrém poli.⁸⁴ Ačkoliv to byl rod chudší, našel dobré zastoupení na dvorech českých králů na pozici úředníků a církevních prelátů. Sídlem této šlechtické rodiny byl původně hrad Litovice, ale svůj přídomek získala podle hradu Dražice, jehož stavbu započal Řehník (Řehoř) z Dražic.⁸⁵ Posledním členem rodu byl Jan z Dražic, nejvyšší písař ve službách Václava IV. mezi roky 1383–1385.⁸⁶

2.1. Budislav a Řehník z Dražic

Nejstarším doloženým předkem rodu z Dražic byl Budislav, který se ve stáří stal pražským kanovníkem, v roce 1276 mělnickým proboštem a poté i děkanem pražské kapituly. Jeho synové Abel a Trojan se vydali v otcových stopách a zvolili si dráhu duchovní. Abel se stal farářem v Hostivici, ležící nedaleko Litovic, a poté i kanovníkem u sv. Jiří. Trojan byl kanovníkem pražského kostela.⁸⁷

Jejich bratr Řehník byl úředníkem na dvoře krále Přemysla Otakara II. Jeho manželka Anna, s predikátem ze Skyšce, pocházela nejspíše také z nižší šlechtické rodiny.⁸⁸ Od roku 1267 je uváděn jako podkomoří královny Kunhuty, kterým zůstal i po smrti Přemysla Otakara II. až do roku 1279.⁸⁹ Podle kronikáře Františka Pražského byl dán Přemyslův syn Václav do opatrovnictví právě Řehníkovi z Litovic.⁹⁰ To nasvědčuje, že měl u dvora velké postavení, které jistě využil ve prospěch svého rodu.

Vzhledem k nedostatku dochovaných pramenů je velice těžké určit příbuznost rodu z Dražic s pražskými biskupy Janem II. a Janem III. Podle některých autorů byl Jan III. synem Budislava, a tedy i bratrem Abela, Trojana a Řehníka. Jan II. by tak mohl být jeho strýc.⁹¹ Některé prameny zase uvádějí, že by Budislav mohl být synovec či prasynovec

---

⁸³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Jan IV. z Dražic., s. 19 a VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny zemí Koruny české. III. svazek., str. 233

⁸⁴ BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů. Praha: Logik, 2000, s. 72 a MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 2. díl., s. 35

⁸⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Jan IV. z Dražic, s. 19

⁸⁶ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 238; Ottův slovník naučný., s. 949

⁸⁷ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 237; Ottův slovník naučný. 7. díl., s. 948

⁸⁸ CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic., s. 5–7

⁸⁹ Ottův slovník naučný. 7. díl., s. 948

⁹⁰ FRB IV., s. 354; FRB Series nova., s. 15–16; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., str. 63

⁹¹ Ottův slovník naučný. 7. díl., s. 948; BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 67

Jana II. Možný otec Jana II., Jiřík, mohl být příslušníkem rodu Buziců. Janův bratr Oldřich by tak byl zakladatel rodu pánů z Valdeka. To by znamenalo, že Budislav mohl patřit do rodiny pánů z Valdeka.⁹²

Na dalších řádcích počítám s příbuzenstvím biskupů Jana II. a Jana III. s rodem pánů z Dražic.

2.2. Jan II. z Dražic

Jana II. byl v pořadí již jednadvacátým pražským biskupem. Ještě před svým zvolením byl scholastikem pražského kostela sv. Víta a pražským kanovníkem. Dne 30. dubna 1227 byl kapitulou zvolen biskupem a 19. prosince byl vysvěcen mohučským metropolitou Sigfriedem.⁹³ Na jeho volbě se podílel i papež, který donutil k rezignaci jeho předchůdce Peregrina z Vartenberka. Za jeho rezignaci se mu papež zavázal platem 120 hřiven stříbra ročně od jeho nástupce Jana II.⁹⁴ Biskup zemřel 17. srpna 1236 a jeho ostatky byly později přeneseny Benešem Krabice z Weitmile do nové katedrály sv. Víta v roce 1374.⁹⁵

2.2.1. Události před zvolením Jana II.

Janův předchůdce Ondřej byl pražským biskupem od roku 1214/15 do roku 1224.⁹⁶ Během svého episkopátu vedl spory s českým králem Přemyslem Otakarem I. o církevní emancipaci. Po jeho smrti se papež snažil, aby jeho snahy nepřišly vniveč a prosazoval do biskupských pozic své sympatizanty.⁹⁷

Cílem biskupa Ondřeje bylo vymanit církev z moci světské a prosadit kanonické právo do praxe pražské diecéze. Biskupové byli voleni panovníkem a stali se tak jeho politickým nástrojem. Emancipační snahy biskupa Ondřeje měly za výsledek, že biskupa volila kapitula, ale rozhodující hlas stále náležel českému králi. Českému králi dále náleželo právo udělovat domácím biskupům investituru. Klerikové nepodléhali soudům světským a postupně se začala správa kostelů dostávat do rukou duchovních.⁹⁸

Vlastnická práva na kostel se po vydání Velkého privilegia české církve v roce 1222 postupně proměňovala na právo patronátní. Vlastnické právo umožňovalo majitelům

⁹² NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 4. část., s. 436

⁹³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 581; NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 3. část., s. 543

⁹⁴ NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 3. část., s. 543

⁹⁵ BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 131

⁹⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 578

⁹⁷ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 151

⁹⁸ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 137–149

kostela, tedy těm, na jejichž pozemku byl kostel postaven, spravování kostela dle jejich libosti. Církev se snažila získat vrchní autoritu v dohledu nad správou kostelů a omezit vliv původních vlastníků na právo navrhnout kandidáty ke kostelním beneficiím. Majitel kostela se stal patronem s omezenou mocí nad správou kostela. Nového faráře tak jmenoval biskup, ale patronovi zůstal rozhodující hlas. Majitel přitom ale zcela neztratil dohled nad kostelním majetkem.⁹⁹

Po vydání těchto privilegií Přemyslem Otakarem I. se církev stala méně závislou na světské moci. Král tím získal větší moc nad šlechtou, cenného spojence a v případě finanční nouze i sponzora.¹⁰⁰ Pozice biskupa získala větší moc a stala se více atraktivní pro členy šlechtických rodů. Mezi nimi byl právě i Jan II. z Dražic.¹⁰¹

2.2.2. Nově příchozí řády za episkopátu Jana II.

Za episkopátu Jana II. nastal veliký rozmach mendikantských řádů v Čechách. Jedním z nich byl řád mladších bratří sv. Františka z Assisi. Nejprve se františkáni usídlili na Starém Městě pražském v klášteře sv. Jakuba, poté byl jejich sídlem klášter na Františku založený sv. Anežkou, která vstoupila do kláštera klarisek roku 1234 a stala se také jeho abatyší. Součástí Anežského kláštera byl špitál spravovaný řádem křižovníků s červenou hvězdou. Tento rytířský řád založila sv. Anežka Česká roku 1233 jako laické bratrstvo špitálních, na řeholní řád jej povýšil papež roku 1237. Jejich sídlem se stal dům u Juditina mostu, kde byl později vybudován i klášter.¹⁰²

Řád bratří kazatelů se do Čech dostal kolem roku 1225 a své sídlo měl nejprve v kostele sv. Klimenta v Novém Městě pražském a později v kostele sv. Klimenta na Starém Městě pražském. Mezi lidmi sklidili dominikáni velký úspěch pro svá kázání, což bylo trnem v oku farnímu kléru, který tak přicházel o finance.¹⁰³

Mezi roky 1230–1232 přišel do Čech na žádost Václava I. řád templářský, který se usídlil u kostela sv. Vavřínce, kde se později nacházel klášter dominikánek. Další komendy templářů se nacházeli v Uhříněvsi a na Moravě.¹⁰⁴

⁹⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 177–178

¹⁰⁰ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II., s. 74–75

¹⁰¹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 144–145

¹⁰² KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 160–164; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých klášterů. Praha: Libri, 1997, s. 136–137

¹⁰³ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 164–166; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých klášterů., s. 118–119

¹⁰⁴ BUBEN, Milan. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl. Řády rytířské a křižovníci. Praha: Libri, 2002, s. 70; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých klášterů., s. 161

2.2.3. Fundace Jana II.

V Praze v Kyjích se nachází kostel sv. Bartoloměje, jehož datum založení se různí. Nejspíše byl založen za episkopátu pražského biskupa Jana II. z Dražic mezi léty 1226–1236.¹⁰⁵ K tomuto stanovisku se přiklání většina kulturních historiků zabývajících se tímto kostelem. Mezi ně patří Antonín Podlaha a Václav Mencl.¹⁰⁶

Tribunový kostel měl podobu jednododní baziliky v pozdně románském slohu, který se mísil s prvky gotiky inspirované saskou architekturou. Kostel mohl být součástí opevněného biskupského dvorce a plnit i funkci obrannou.

V interiéru kostela byl v roce 1781 nalezen nápis, že fundaci kostela provedl pražský biskup Jan, není však jisté, zda se jedná právě o Jana II. z Dražic. V druhé polovině 19. století byly objeveny středověké malby na stěnách. Na jižní straně lodi bylo nalezeno vyobrazení Posledního soudu a na severní straně lodi Narození Páně. Na severní straně se dále nacházely postavy biskupů, jejichž řada pokračovala až na stranu východní, kde byli namalováni dva biskupové. Jedním z nich byl Tobiáš z Benešova a druhý byl pražský biskup Jan. Tato malba byla po roce 1344 přemalována postavou pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Vznik maleb pražských biskupů spadá do episkopátu Jana IV. z Dražic. Je tedy možné, že postava Jana může patřit jak Janovi II. z Dražic, tak i Janovi IV. z Dražic, který nechal kostel nejspíše opravit po svém návratu z Avignonu.

Kostel byl v následujících letech několikrát přestavěn, ale během 20. století byly některé části kostela navraceny do původní románské podoby.¹⁰⁷

Dále ve vsi Chřenovice leží kostel sv. Václava, který též spadá pravděpodobně pod fundaci pražského biskupa Jana II. Je to jednododní obdélná bazilika ve stylu románském se západní věží.¹⁰⁸ Jeho svěcení proběhlo někdy mezi roky 1226–1236 a stejně jako kostel v Kyjích patří mezi kostely tribunové.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ PRIX, Dalibor – VŠETEČKOVÁ, Zuzana. Středověký kostel sv. Bartoloměje v Praze 9 – Kyjích do počátku husitských válek. Ročník 41, číslo 3–4. Praha: Umění, časopis Ústavu dějin umění AVČR, 1993, s. 233–234

¹⁰⁶ MENCL, Václav. Panské tribuny v naší románské architektuře. Ročník 13. Praha: Umění, časopis Ústavu dějin umění AVČR, 1965, s. 46; PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátků XIX. století. XV. díl. Politický okres Karlínský. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901, s. 208

¹⁰⁷ PRIX, Dalibor – VŠETEČKOVÁ, Zuzana. Středověký kostel sv. Bartoloměje v Praze., s. 231–240

¹⁰⁸ MERHAUTOVÁ, Anežka. Raně středověká architektura v Čechách. Praha: Academia, 1971, s. 134

¹⁰⁹ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 162–163

2.3. Jan III. z Dražic

Jan III. se stal již čtyřiatřicátým pražským biskupem. Zvolen byl v únoru 1258 a o tři měsíce později přijal biskupské svěcení z rukou olomouckého biskupa ve Vídni.¹¹⁰ Dne 26. května byl přijat ve svém sídle v Praze „s velikým jáсотem duchovenstva i lidu“.¹¹¹ Společně s některými pražskými kanovníky se zúčastnil krajské synody konané ve Vídni v roce 1267. Vysvětil řadu kostelů a oltářů. Zemřel 21. října 1278 krátce po smrti Přemysla Otakara II. Kronikář ho popisuje jako muže „postavy vážné, u neznámých strach vzbuzující, k domácím vlídný, následovník pravdy, stoupenec spravedlnosti neúnavný, na soudě prozíravý, ve všeliké počestnosti mravů přeskvělý a ušlechtilosti nesrovnatelný, hostů i cizinců laskavý přijímatel a navštěvovatel.“¹¹²

Zpráv o biskupově působení je poměrně málo, ale z toho, co je zaznamenáno, lze vyčíst, že se zapsal u dvora jako důvěrný rádce Přemysla Otakara II. a byl svědkem několika jeho diplomatických jednání. Ku příkladu, když Přemysl Otakar II. uzavřel mír s uherským králem Bélou IV. v roce 1261, byl u toho pražský biskup Jan III. z Dražic přítomen.¹¹³ Stejně tak i jeho další důvěrný rádce a pomocník v zahraniční politice, olomoucký biskup Bruno ze Schauenburgu, kterého do funkce olomouckého biskupa jmenoval v roce 1245 přímo papež Inocenc IV., u kterého zastával funkci kaplana.¹¹⁴

2.3.1. Všeobecný koncil v Lyonu

Jan III. se účastnil druhého koncilu v Lyonu zahájeného v roce 1274.¹¹⁵ Koncil dal vyhlásit papež Řehoř X. a jeho hlavním tématem bylo dobytí Svaté země, unie s Řeky a reforma církve. Byl také určen nový systém pro volbu papeže. Kardinálové se měli sejít v uzavřené místnosti deset dní po smrti papeže. Byli tak odříznuti od okolního světa, dokud nezvolili nového nástupce.

Lyonský koncil se měl zabývat nelibostí světského kléru k řádům dominikánů, františkánů a jiným, které se v Čechách rozšířily za episkopátu Jana II. z Dražic. Problémem se zabývaly ještě další koncily poté.

¹¹⁰ RBM II., č. 182–184 s. 72; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 583; NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 4. část., s. 79

¹¹¹ FRB II., s. 295; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 117

¹¹² FRB II., s. 333; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 151

¹¹³ NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 4. část., s. 93; FRB II., s. 297; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 130

¹¹⁴ BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 295

¹¹⁵ BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 67

Papež Řehoř X. na konci koncilu potvrdil Rudolfa Habsburského za římského krále, bylo tak ukončené dlouhé období interregna. Jeho protikandidát Alfons Kastilský musel na Římský trůn rezignovat.¹¹⁶ S volbou Rudolfa nesouhlasil český král, načež nad ním Rudolf vyhlásil říšský acht.¹¹⁷ Když se Jan III. z koncilu vrátil, dal zřídit v každém kostele místo na vybírání peněz pro křížovou výpravu,¹¹⁸ která se však nikdy nekonala.

2.3.2. Hereze v zemích českých

V druhé polovině 13. století se do Čech dostala společenství bekyň a beghardů. Bekyně byly tvořeny skupinou vdov a panen, které se rozhodly žít jako mnišky, ale nechtěly vstoupit do kláštera a skládat řeholní slib. Vyznačovaly se společnou prací a dobrovolnou chudobou. Beghardi tvořili mužskou část této větve, ale nebyli v takové oblibě. Už v té době byli některými označováni za sektu.

Další heretická skupina, která se v tomto období dostala do Čech, byli flagelanti, jinak také zvaní mrskači. Řídili se jakýmsi spisem od samotného Spasitele. Ve spise jim nařizuje mrskání, které plnilo funkci svátostí.¹¹⁹

Důležitá heretická skupina v českých zemích k nám pronikla z Rakouska. Byla to skupina valdenských, jejímž zakladatelem byl obchodník z Lyonu jménem Valdes. Valdes se vzdal svého bohatství a rozhodl se kázat slovo Boží. Jelikož byl bez potřebného vzdělání, učil se z překladů Písma svatého. Avšak bez dostatečného studia a výcviku v porozumění Písma mohlo docházet k jeho špatnému výkladu. Proto se brzy po svém působení dostal do konfliktu s papežem.

Postupem času se Valdenské hnutí stále více šířilo po Evropě a odlišovalo se více od katolických dogmat.¹²⁰ V českých zemích se usídlilo hlavně v jižních Čechách díky kolonizaci německých obyvatel. Přemysl Otakar II. proti nim učinil náležité kroky. V roce 1257 požádal o pomoc papeže Alexandra IV., který pověřil dva minority z Brna, aby heretiky vymýtili. Více zpráv o jejich působení není známé.¹²¹

¹¹⁶ JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncilů. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990, s. 40–43

¹¹⁷ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců., s. 138–139

¹¹⁸ FRB II., s. 301; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 142–143

¹¹⁹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 156–157

¹²⁰ FRANZEN, August. Malé dějiny církve. 3. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 157; MOLNÁR, Amadeo. Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru. Praha: Kalich, 1991, s. 11–15, 36–39

¹²¹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 156; MOLNÁR, Amadeo. Valdenští., s. 132–136

Ve 12. století se v Evropě objevila nejsilnější hereze, a to hereze albigenských neboli katarů.¹²² Jejich hnutí podnítilo vznik papežské inkvizice za pontifikátu Řehoře IX. Papež nabyl inkvizici rozsáhlých pravomocí, zastoupena byla dominikánským a minoritským řádem. Dosavadní biskupská inkvizice se v tuto dobu ukázala být nedostatečnou.¹²³

2.3.3. Mecenát Jana III.

Roku 1264 byl bouří poničen kostel sv. Víta v Praze, který měl v té době půdorys dvouchórové baziliky. Bouří byla rozbita okna a pobořená věž. Opravu provedl biskup Jan III. z Dražic v roce 1270. O šest let později dal biskup pokrýt baziliku kamennými cihlami. Dal vsadit dvě nová okna s výjevy ze Starého a Nového zákona, které se nedochovaly.¹²⁴ Do kostela daroval i dva nové pulpity.¹²⁵

Jan III. z Dražic měl své hospodářské středisko v obci Horšov, která patřila k biskupským statkům.¹²⁶ Zde se nacházel tribunový kostel Všech svatých. V roce 1258¹²⁷ začal budovat nad brodem řeky Radbuzy hrad, který by měl fortifikační účel a mohl se stát novým biskupským dvorem. Hrad chránily dvě věže, jedna stála při bráně a druhá na opačném konci falce.¹²⁸ Z původní falce se dodneška zachovaly tři místnosti v přízemí. V horním patře se nacházela kaple Nejsvětější Trojice vybudovaná mezi roky 1260–1270. Zde pak biskup Tobiáš z Benešova vybudoval na staré obchodní cestě město Horšovský Týn.¹²⁹

Pro biskupa pracovala jeho vlastní huť, která měla nejspíše sídlo v okolí Horšova.¹³⁰ Jejich práce byla mimořádná, jelikož v sobě mísí prvky burgundské, francouzské i podunajské architektury.¹³¹

¹²² FRANZEN, August. Malé dějiny církve., s. 158–159

¹²³ BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, 1. svazek. Žebravé řády., s. 28

¹²⁴ BENEŠOVSKÁ, Klára a kolektiv autorů. Katedrála sv. Víta v Praze. 1. vydání. Praha: Academia, 2003, s. 19–22; FRB II., s. 302; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 143

¹²⁵ FRB II., s. 302; FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 143

¹²⁶ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Domažlicko a Klatovsko., s. 115

¹²⁷ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Hrady, zámky a tvrze. Západní Čechy., s. 86–88

¹²⁸ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 261–273

¹²⁹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Hrady, zámky a tvrze. Západní Čechy., s. 86–88; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Domažlicko a Klatovsko., s. 93–95

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Hrady, zámky a tvrze. Západní Čechy., s. 88

¹³¹ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 261–273

3. Jan IV. z Dražic

Jak je patrné z předchozí kapitoly, členové dražického rodu byli v době vrcholného středověku úzce spjatí s panovnickým dvorem. Někteří z nich navíc obsazovali nejvýznamnější církevní úřady v diecézi. Týká se to zejména Jana II. a Jana III. z Dražic, kteří postupně dosedli na pražský biskupský stolec.

Stejně tak tomu bylo i u Jana IV. z Dražic, který v roce 1274 získává farní beneficium v Žatci, hned po návratu Jana III. z Dražic z lyonského koncilu. O beneficium přichází až s příchodem Braniborů v roce 1278.¹³² V tomto roce umírá na Moravském poli Přemysl Otakar II. a následuje ho i biskup Jan III. z Dražic. Po něm na biskupský stolec usedá Tobiáš z Benešova, který se společně s některými šlechtickými rody významně podílel na uklidnění poměrů v zemi.

Jan IV. z Dražic byl na biskupa konsekrován a intronizován 10. prosince roku 1301 pravděpodobně Petrem z Aspeltu.¹³³ Od krále Václava získal zlatý prsten se smaragdem a tři vozy zvěřiny, které sám ulovil. Celou velkolepou slavnost popisuje František Pražský ve své kronice.¹³⁴

Jeho kariéra biskupa byla zpočátku nenápadná.¹³⁵ Stejně jako jeho předchůdce Řehoř Zajíc z Valdeka se staral hlavně o chod pražské diecéze, aniž by se vměšoval do královské politiky.¹³⁶ Situace se změnila po roce 1306, kdy smrtí Václava III. vymřela vládnoucí Přemyslovská dynastie. Pražský biskup v tuto chvíli zachoval stanovisko spíše neutrální a do popředí se dostala vysoká šlechta. Jan IV. z Dražic se po smrti Rudolfa Habsburského přiklonil na stranu Jindřicha Korutanského, který byl jako král zvolen na sněmu v biskupském paláci na Malé Straně.¹³⁷

¹³² RBM II., č. 1397 s. 600–601; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 85

¹³³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 585

¹³⁴ FRB Series nova., s. 41–42: „*In cuius eleccione rex cum regni nobilibus, clerus et populus gratulando et exultando regi celorum graciaram uberes referunt acciones. Donavitque dominus rex domino electo annulum aureum cum preciosissimo lapide smaragdo pro DCCC marcis estimatum, cum quo fuit in consecracione ab ordinatore suo subarratus. Dominus quoque Vlricus, prepositus Pragensis, ait ad regem: Quia dominus episcopus Pragensis potest licite venari in silvis regalibus, placeat vestre magnificencie, ut ego ad solempnitatem domini electi de ferinis providerem. Cui rex respondit: Propria in persona volumus ei venari; quod effectui muncipavit. Nam ante diem consecracionis tres currus variis feniris refertos, domino electo transmisit et alia plura providento, que erant necessaria future solempnitati.*“; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 72–73

¹³⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448, s. 585

¹³⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 19–20

¹³⁷ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 67 a VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny zemí Koruny české III. svazek., s. 489–492

S jeho vládou však nebyla spokojená většina šlechty a duchovenstva, mezi nimi byl i pražský biskup. Když byl díky iniciativě cisterciáckých opatů a Petra z Aspeltu zvolen novým králem člen lucemburského rodu,¹³⁸ Jan IV. návrh podpořil darováním bílého mimochodníka a dvou pozlacených pohárů Elišce Přemyslovně na svatbu s Janem Lucemburským.¹³⁹

Po svatbě ve Špýru se Jan Lucemburský vydal do Čech, které si musel podrobit vojensky. K němu se přidala vojska jeho šlechtických podporovatelů i vojenské oddíly vedené Janem IV. z Dražic. Společně se jim nakonec podařilo dobýt hlavní město Prahu a vyhnat Jindřicha Korutanského.¹⁴⁰ Poté, pravděpodobně v biskupově kanceláři, vzniklo první znění tzv. inauguračních diplomů. Tento návrh byl později pozměněn na, pro krále, přijatelnější formu, díky zásluze mohučského arcibiskupa Petra z Aspeltu.¹⁴¹

Biskup Jan IV. z Dražic poskytoval Janovi Lucemburskému vojenskou podporu i v bojích proti šlechtě. Když se pak na čas situace mezi oběma póly uklidnila, stal se zemským správcem po dobu královy nepřítomnosti v roce 1315. Při dalších odbojích šlechty, kdy zemi soužil kromě bojů i hladomor, to byl biskup Jan IV., kdo prosil šlechtu o ukončení válek. Možná právě fakt, že se stal královým věrným služebníkem, zapříčinil, že nebyl v aristokratické vrstvě příliš oblíbeným.

Funkci králova důvěrníka a rádce však zastával mohučský arcibiskup Petr z Aspeltu. Jan IV. z Dražic se tak staral o záležitosti církve v diecézi, zatímco mohučský arcibiskup pomáhal Janovi Lucemburskému tvořit jak jeho zahraniční, tak i tuzemskou politiku.¹⁴² Když papež Klement V. svolal na koncil církevní preláty z celé Evropy, Petr z Aspeltu pověřil jako svého zmocněnce pražského biskupa Jana IV. z Dražic. Sám získal přičiněním Jindřicha VII. dispens, díky kterému se koncilu nemusel zúčastnit a mohl tak pomáhat českému králi upevnit pozici v zemi.¹⁴³

3.1. Viennský koncil

Mezi roky 1311 a 1312 se konal v městě Vienne ekumenický koncil, který dal svolat papež Klement V. Byl zahájen 16. října roku 1311¹⁴⁴ a Jan IV. z Dražic zde figuroval jako jediný příchozí církevní prelát ze střední Evropy. Doprovázela ho družina vojáků,

---

¹³⁸ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 503

¹³⁹ VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny zemí Koruny české III. svazek., s. 508

¹⁴⁰ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský., s. 70–71

¹⁴¹ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský., s. 76–77

¹⁴² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 30

¹⁴³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 42

¹⁴⁴ JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncilů., s. 44–45

kteřé nechal biskup odít do nových reprezentativních rouch. Papeř prařského biskupa dokonce přívítal dary, kteřé mu nechal přívést do Lyonu.¹⁴⁵

Jedním z hlavních témat řešených na koncilu bylo zrušení templářského řádu, o kteřé se zasazoval především francouzský král Filip IV. Sličný. Papeř Klement V. udal jako důvod ke zrušení kacířství, pokles mravnosti způsobený přílišným bohatstvím a také ztrátu svého původního účelu.¹⁴⁶ Templářský řád se v českých zemích netěšil takové oblíbenosti a o jeho působení se nedochovalo mnoho záznamů. Po viennském koncilu připadl majetek templářů řádu johanitů.¹⁴⁷

Dalším bodem byla reforma cířkve. Jednalo se o řešení sporu ve františkánském řádu, v němž šlo o odlišné pojetí chudoby. Františkánská větev spirituálů vyřadovala naprostou chudobu a život z almužen bez správy majetku. Spirituálové odsuzovali zbytek františkánského řádu a jejich odklon od pravé chudoby. Majetek františkánů byl tedy připsán papeřské stolici, aby jej řád mohl dle své potřeby užívat, ale nevlastnil ho.¹⁴⁸

Dále se jednalo o zasahování moci světské do cířkevního trestního práva a kuriální centralismus. Trestní právo bylo vyřešeno vydáním listiny, kdy každému biskupovi byli určeni tři preláti, kteří měli řešit budoucí spory. Pro Jana IV. z Drařic byli přiřazeni biskupové braniborský, naumburský a arcibiskup magdeburský.¹⁴⁹

Otázky kuriálního centralismu se týkaly udílení exempcí, kdy některé řády byly vyňaty z biskupské pravomoci, byla jim však ustanovena pravidla, kteřými se měly řídit.¹⁵⁰ Tento problém vyřešila znovu uplatněná bula *Super cathedram*, kteřá byla vydaná v roce 1300 papeřem Bonifácem VIII. a následně zrušena Benediktem XI. Mendikantské řády podle ní neměly povoleno kázat v době, kdy probíhalo kázání světského kléru, pro vykonávání zpovědi musely mít zvláštní povolení od biskupa a za pohřbívání při svých kláštěrech byly povinni odvádět jednu čtvrtinu z podílu místnímu faráři.¹⁵¹

Projednávalo se také udílení beneficií, na kteřé měla také papeřská kurie velký vliv. Majitel určité prebendy k ní měl závazek v podobě officia. V této době se však začínaly

---

¹⁴⁵ FRB Series nova., s. 43; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 73; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Drařic., s. 40–42

¹⁴⁶ JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncílů., s. 45; BUBEN, Milan. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické cířkve v českých zemích. I. díl., s. 66–67; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých kláštěrů., s. 161

¹⁴⁷ BUBEN, Milan. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické cířkve v českých zemích. I. díl., s. 67; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých kláštěrů., s. 161

¹⁴⁸ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský., s. 121–122

¹⁴⁹ RBM III., č. 77, s. 33–34; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Drařic., s. 45–47

¹⁵⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Drařic., s. 47–48

¹⁵¹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých cířkevních dějin 1., s. 177

objevovat případy, kdy duchovní neplnili své povinnosti a raději se pokoušeli získat u papeže další benefícia, i přesto, že mnohoobročnictví bylo zakázáno. Tento jev řešil až první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic.¹⁵²

Reforma se týkala také školství v oblasti vzdělávání kleriků. Jednalo se o myšlenky Viléma Durandova a Raimunda Lulla. Vilém Durandi požadoval, aby bylo duchovenstvo připraveno řádně zastávat svůj úřad a bylo na to patřičně vzděláno hlavně v oblasti kněžské činnosti. Důležitý byl u klerika také jeho věk a morální vyzrálost. Raimund Lullus vyžadoval povinné přednášky z oblasti filozofie a lékařství. Biskup Jan IV. z Dražic se nechal jednáním inspirovat a na základě toho pozval do Prahy mistra Richardina z Pavie mezi roky 1312 a 1313. Chtěl tak povznést učení při kapitule sv. Víta.¹⁵³

Na koncilu bylo také zrušeno sdružení bekyň a beghardů, které bylo podezříváno z kacířství. Na základě šíření heretických skupin byla nařízena úzká spolupráce biskupské a papežské inkvizice.¹⁵⁴ V závěru koncilu bylo vyhlášeno vybírání desátku za účelem výpravy do Svaté země.¹⁵⁵ Koncil byl ukončen 6. května roku 1312.¹⁵⁶

Po návratu z Viennského koncilu svolal pražský biskup synodu, kde promluvil o výsledcích koncilu. Nařízení, která na základě nich ustanovil, se týkala především kleriků, ale synody se zúčastnil i král Jan Lucemburský s předními šlechtici. Svou přítomností dávali najevo souhlas s jejími výsledky. Synoda se zaměřila hlavně na morálku duchovenstva, na dodržování stanovených norem a biskupskou jurisdikci.¹⁵⁷

3.2. Události po koncilu

Během účasti Jana IV. z Dražic na koncilu bylo obsazeno litoměřické probošství Jindřichem ze Schönburga. Jindřich byl sic nemanželského, ale rodově významného původu. Díky tomu mohl dosáhnout na nejvýznamnější beneficium v zemi, a to na litoměřické probošství. Jeho akt, z nejasného důvodu, popudil pražského biskupa natolik, že ho funkce zbavil a dosadil místo něj svého příbuzného Alberta z Dubé. Nejspíše tak jednal v zájmu krále, který jeho rozhodnutí podpořil.¹⁵⁸

---

¹⁵² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 49–50

¹⁵³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 77–79

¹⁵⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 48–49

¹⁵⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 67–68

¹⁵⁶ JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncilů., s. 45

¹⁵⁷ Podrobněji v HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 57–75

¹⁵⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 80–84

V této době se také rozpoutal spor mezi biskupem a mendikantskými řády, který trval ještě řadu let. Počátek můžeme nalézt v případě Sulislava z Pnětluk, který byl dán do klatby za své pustošivé nájezdy na církevní statky. V klatbě také roku 1313 zemřel. Jeho přáním bylo, aby byl pohřben na hřbitově v Postoloprtech, ale to tamní klášter odmítl. Sulislava nechali pohřbit na svém hřbitově žatečtí minorité. Za tento čin byli potrestáni biskupem Janem z Dražic tím, že věřícím bylo zakázáno udělování almužen a jakýkoliv styk s řádem pod hrozbou exkomunikace. Nařízení způsobilo, že se tamní lid vzbouřil a klášter pobořil. Stížnosti žateckých minoritů u papežské kurie byly zbytečné, jelikož papež Klement V. roku 1314 zemřel, než stihl spor vyřešit.¹⁵⁹ Konflikty s řádem a s Jindřichem ze Schönburga však nebyly posledním biskupovým problémem.

Během svého působení v Praze napsal mistr Richardin z Pavie spis *Declaratio salutarium mandatorum*, který časem začal vzbuzovat podezření u několika učenců. Richardin dal prověřit spis pražskému biskupovi, aby se očistil. Biskup na spise neshledal nic špatného a pronesl, že byl napsán v dobrém úmyslu. Pro jistotu dal dílo posoudit scholastikovi Oldřichovi z Paběnic a kouřimskému arcijáhnovi Rapotovi. Ti, uvědomujíc si, že nemají k přezkoumání potřebného vzdělání, označili dílo stejně jako biskup za neškodné, zakázali však Richardinovi šířit myšlenky obsažené v jeho spise a čekali na vhodnějšího posuzovatele.

V roce 1315 přijel do Prahy minorita Walter, který byl požádán o přezkoumání Richardinova spisu. Posuzování před porotou proběhlo v konventu sv. Klimenta. Walter našel ve spisu dvaadvacet bludných článků odporujících víře a dílo bylo na přelomu roku 1315 a 1316 spáleno.¹⁶⁰ Richardin z Pavie byl po odsouzení spisu vypovězen z Prahy.¹⁶¹

První synoda, která se konala za episkopátu Jana IV. z Dražic v roce 1301, se týkala právě hereze. Jednalo se o potlačení albigenského a valdenského hnutí.¹⁶² Mezi roky 1313 a 1315 byla určena inkvizice. Následovaly výslechy kacířů, při kterých bylo patnáct lidí zatčeno, z toho čtrnáct lidí usvědčeno. Jediným neusvědčeným byl Richardin z Pavie,¹⁶³ což nakonec přispělo k názoru, že je pražský biskup ochránce heretiků.

V této době také vrcholí krize mezi panovníkem a šlechtou. Biskup Jan IV. z Dražic se postavil na stranu krále a žádal šlechtu, aby nechala svých rozbrojů. Řešení se našlo

---

¹⁵⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 85–86

¹⁶⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 86–89

¹⁶¹ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 192

¹⁶² BUBEN, Milan. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 68

¹⁶³ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 175–176

v roce 1315 kompromisem mezi těmito tábory uzavřeným v Domažlicích.¹⁶⁴ Toho už se však pražský biskup nedočkal, jelikož Jindřich ze Schönburgu, nejspíše společně se šlechtou, sepsal na biskupa žalobu.¹⁶⁵

Jindřich ze Schönburgu se roku 1316 dostavil k papeži Janovi XXII., aby mu podal žalobu na biskupa osobně. V ní označuje pražského biskupa za ochránce heretiků a simonistu. Na základě tohoto obvinění byl 1. dubna roku 1318 suspendován. Jan IV. z Dražic se poté rozhodl hájit u papežské kurie osobně. Jeho proces se protáhl na dlouhých jedenáct let.¹⁶⁶

3.3. Biskupův proces v Avignonu

O průběhu biskupova procesu v Avignonu se nedochovalo mnoho zpráv. V roce 1323 požádal český král Jan Lucemburský, aby mohl být probošt Jindřich ze Schönburgu jmenován novým pražským biskupem. V tu dobu chyběl biskup v diecézi již několik let. Papež jeho žádost zamítl, ale proces s biskupem se dal znovu do pohybu.

Roku 1325 papež Jan XXII. zajistil, aby pražskému biskupovi chodila suma jeden tisíc tourských denárů ročně z biskupských statků během jeho suspenze. Majetek církve byl v té době napadán některými šlechtici, a tak chvíli trvalo, než byla částka vybrána. Když však získal Jan IV. z Dražic finanční zajištění, proces se podařilo dovést až ke zdárnému konci a biskup se do Prahy vrátil v červnu roku 1329.¹⁶⁷

Po odchodu Jana IV. do Avignonu nechal papež jmenovat pro pražskou i olomouckou diecézi dva inkvizitory. Byli jimi Kolda z Koldic a Hartman z Plzně. Dominikán Kolda z Koldic, kterému byla určena Praha jako místo působení,¹⁶⁸ nezískal u lidí vřelé ohlasy. Ve své funkci neměl úspěch, což zřejmě napomohlo vleklosti procesu s biskupem.¹⁶⁹ Jakmile se pražský biskup navrátil do diecéze, stal se novým inkvizitorem Tomáš z Blažejova, který zastával funkci administrátora v době biskupovi nepřítomnosti.¹⁷⁰

Ačkoliv papež Jan XXII. zakázal, aby byli prozatímními správci diecéze jmenováni blízcí zmocněnci Jana IV. z Dražic, dostali se na administrátorskou pozici: mistr Oldřich

¹⁶⁴ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 69–70

¹⁶⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 97

¹⁶⁶ RBM III., č. 431 s. 173–176 o suspendování Jana IV. z Dražic; KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin I., s. 178

¹⁶⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 124, stav diecéze 118–121; RBM III., č. 1111 s. 433 rozhodnutí papeže o finančním zajištění biskupa

¹⁶⁸ RBM III., č. 438–440 s. 178–181 jmenování inkvizitorů; KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin I., s. 181

¹⁶⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 111–113

¹⁷⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 124–125

z Paběnic a arcijáhen Tomáš z Blažejova. V roce 1325, kdy vše v procesu nasvědčovalo v biskupův prospěch, začal na důležité pozice církevní správy dosazovat své sympatizanty.¹⁷¹

František Pražský uvádí, že stav pražské diecéze byl po návratu biskupa v hrozném stavu, jelikož za dobu biskupovy nepřítomnosti byl církevní majetek rabován. Aby se tak již neopakovalo, začal Jan IV. z Dražic po svém návratu budovat obrannou síť na ochranu biskupských statků skupováním okolních vesnic a hradů.¹⁷²

3.4. Návrat Jana IV. z Dražic do diecéze

Po návratu Jana IV. z Dražic z Avignonu konflikty s žebravými řády neustaly. V roce 1334, v den před svátkem sv. Jakuba, četl diecézní kazatel znění buly *Super cathedram* v kostelích sv. Mikuláše a Panně Marie Na louži. Členové dominikánského řádu v tom viděli provokaci, která se zvrtila ve rvačku. Biskup Jan IV. poté zasáhl a přiklonil se na stranu farního kléru. Tehdy proti sobě opět stanul pražský biskup a Jindřich ze Schönburgu, který hájil mendikanty. Jejich spor skončil ve prospěch farního kléru. Lidé měli dočasně zakázáno přidělovat mendikantům almužny a řádu bylo odňato právo kázat o nedělích v pražské katedrále. Jejich kazatelská činnost byla nahrazena stálým kazatelem a penitenciářem pražského biskupa, Františkem.¹⁷³

Jan IV. z Dražic zemřel ve věku devadesáti dvou let roku 1343. Jeho smrt zaznamenal kronikář František Pražský: „*Téhož roku (1343) v předvečer Zjevení Páně [5. ledna] o třetí hodině ctihodný muž pan Jan IV., dvacátý sedmý biskup pražský, nastoupil cestu veškerého těla a odešel z tohoto světa k Pánu.*“¹⁷⁴

Vztah mezi pražským biskupem a panovníkem se proměňoval na základě politické situace v zemi. Jak bylo již avizováno v předchozí kapitole, Václav II. měl k duchovním osobám vřelý a důvěrný vztah a rád se jimi obklopoval. Vzájemná spolupráce mezi Václavem II. a pražským biskupem Janem IV. z Dražic byla tedy na dobré úrovni. Po změně dynastie na českém trůnu se Jan IV. z Dražic pokusil o sblížení se s novým králem. V prvních letech vlády Jana Lucemburského měl král biskupovu plnou podporu, kterou mu prokazoval poskytnutím vojenských oddílů, a pokud to bylo v biskupově kompetenci,

¹⁷¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 101–109 a 122–123; RBM IV., č. 2003 s. 784–785 Oldřich z Paběnic uveden jako administrátor; RBM III., č. 845 s. 335 Tomáš z Blažejova uveden jako arcijáhen

¹⁷² FRB Series nova., s. 79–81; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 86; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 139–144

¹⁷³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 130–131

¹⁷⁴ FRB Series nova., s. 181; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 135

i v zastání se králových práv. Avšak během dlouhé sedisvakance biskupského úřadu jejich vzájemný vztah ochladl, nejspíše kvůli královu nezájmu v biskupově procesu s kurií.¹⁷⁵ Jan IV. z Dražic se v důsledku toho po návratu z Francie odklonil od politického života a naplno se věnoval fundátorské činnosti. Jeho umělecký přínos zhodnotím v následující kapitole.

---

¹⁷⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 161–163

4. Zakladatelská činnost Jana IV. z Dražic

4.1. Rodové stavby

Dražický rod byl poměrně úspěšný v mecenášské a fundátorské činnosti. Již pražský biskup Jan III. z Dražic, který strávil nějaký čas ve Francii během účasti na lyonském koncilu, se mohl inspirovat tamní kulturou a obohatit tak české země o nové vlivy. Jan IV. z Dražic se narodil do rodu se silným kulturním cítěním, které ho provázelo do konce života. Dokončil většinu rodových staveb po svých předchůdcích a vtiskl jim jedinečný jihofrancouzský vzhled.

4.1.1. Tvrz Litovice

Litovická tvrz leží nedaleko města Hostivice v blízkosti města Prahy. Majitelem vsi byl Řehník z Dražic, dříve psaný jako Řehník z Litovic. Gotickou Litovickou tvrz vybudovali kolem roku 1330 jeho synové Řehník ml. a Jan IV. z Dražic,¹⁷⁶ který na stavbě pokračoval po svém návratu z Avignonu.¹⁷⁷

Dnešní Litovická tvrz si zachovala původní tři podlaží i masivnost stěn. V prvním patře se nacházely obytné místnosti, kam se vcházelo po externím zastřešeném schodišti. Druhé patro sloužilo jako reprezentativní. Zde mohli příchozí hosté obdivovat nástěnné malby, na kterých se objevovali figurální a ornamentální motivy. V této místnosti se dodnes zachovala gotická okna. Z jižní strany této síně se nacházel vchod do kapličky, odkud se dále vcházelo do obranné věže kruhového půdorysu.

Spojení Litovické tvrze s rodem Dražickým můžeme nalézt v jejich rodovém erb, podnes zdobícím vchod do sklepení. Po dokončení stavby prodal rod tuto tvrz Peškovi z Příboje a přesunul své sídlo do Dražic.¹⁷⁸

4.1.2. Hrad Dražice

Zřícenina hradu Dražice leží blízko města Benátek nad Jizerou na pravém toku řeky Jizery. Jedná se o rodovou gotickou stavbu, jejímž zakladatelem byl kolem roku 1264 Řehník z Litovic. Hrad získal svůj název podle již dříve založené vsi Dražice.¹⁷⁹ Dokončen byl ve dvou etapách. První započal již zmíněný Řehník z Litovic, jehož

---

¹⁷⁶ HOLEC, František. Hrad, zámky a tvrže. Praha a okolí., s. 139–140

¹⁷⁷ BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek. Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský – 1310. Praha: Gallery, 2010, s. 512

¹⁷⁸ SEDLÁČEK, August. Hrad, zámky a tvrže Království českého. Rakovnícko a Slansko., s. 279–280

¹⁷⁹ SEDLÁČEK, August. Historische Notizen über die Herrschaft Benatek., s. 21

predikát byl změněn na Řehníka z Dražic. Druhou pak jeho syn Jan IV. z Dražic, který stavbu dokončil mezi léty 1329–1343.¹⁸⁰

Původně románský hrad byl stavěn ve stylu sasko-hesenském, který se k nám dostal s německými kolonisty. Charakteristikou tohoto stylu byla mohutná fortifikační věž u brány, která chránila jediný možný vchod do pevnosti, jelikož z druhé strany byla stavba většinou chráněna krajinou.¹⁸¹ Dražický hrad byl tedy v první fázi stavby chráněn západní věží, hlubokými příkopy a z východní strany i strmou stráň nad řekou Jizerou.

U brány se nacházelo předhradí s hospodářským dvorem, odkud vedla po mostě cesta do hradu. Za obrannou věží ležel obytný palác, který byl v prvním patře s věží spojen padacími dveřmi.¹⁸²

V druhé etapě bylo postaveno třetí patro paláce a u jižní strany věž čtvercového půdorysu, ve které se v druhém patře nacházela kaple. V druhém patře byly i hlavní obytné místnosti. Na východní straně nechal pražský biskup, dle Dobroslavy Menclové, postavit francouzskými staviteli nové obytné křídlo paláce z pálených cihel.¹⁸³ Kamene se užívalo převážně jen ke stavbě portálů, kleneb a dalších gotických prvků.

Dražický hrad se stal sídlem tohoto rodu. Po jeho vymření se na hradě vystřídalo několik majitelů, jedním z nich byl na počátku 15. století Aleš Škopek z Dubé, příznivec přijímání pod obojí způsobou. Díky jeho názoru byl hrad vypálen radikální katolickou stranou a poté, co byl hrad opraven, jej vypálila zase strana radikálních utrakvistů. I přesto byl hrad znovu opraven a obýván. Zkázu mu přineslo až 16. století, kdy si majitelé vybudovali v Nových Benátkách zámek, na který se uchýlili, a hrad od té doby obýván nebyl.¹⁸⁴

Po původním Dražickém hradu můžeme nalézt zbytky kaple ve věži, která byla vybudována v druhé etapě stavby. Klára Benešovská ve své publikaci uvádí, že huť, která na výstavbě pracovala, pocházela z okruhu královského dvora, a načerpala tak originální a zároveň praktické pojetí stavby. Tato huť byla inspirována porýnskou architekturou, ale nemusela být stavěna přímo francouzskými mistry.¹⁸⁵

---

¹⁸⁰ ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 103

¹⁸¹ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 130–131

¹⁸² MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 136–137; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 236–237

¹⁸³ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 2. díl., s. 40–41

¹⁸⁴ ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 103–104; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 238–242

¹⁸⁵ BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 512

Biskup Jan IV. z Dražic, který se významně podílel na dostavbě tohoto hradu, zde však nesídlil. Pravým držitelem hradu, pro kterého se místo stalo sídlem, byl jeho bratr Řehník z Dražic a později i synovec Jan z Dražic.

V blízkosti Dražického hradu byl vybudovaný kolem roku 1340 kostel k počtě sv. Ludmily, jenž sloužil jako farní kostel. Jan IV. z Dražic tento kostel zaopatřil, jak píše August Sedláček, příjmem z desátků a dvou lánů dědin. Ačkoliv fundátorem kostela byl pražský biskup, správou byl pověřen jeho stejnojmenný synovec Jan z Dražic, který kostelu v roce 1341 přiřkl ještě desátek z okolních mlýnů a další lán dědiny. Právo jmenování farářů tohoto kostela zůstalo rodu Dražiců do roku 1385, kdy tento rod vymírá.¹⁸⁶

Synovec pražského biskupa dal kostel rozšířit a nejspíše také vyzdobit malbami z Nového zákona. Za nejstarší malbu z poloviny 14. století se považuje zobrazení Podobenství o fíkovníku. Ostatní malby, pocházející nejspíše z konce 14. století, zobrazují mariánsko-christologický cyklus. Kostel, který byl přejmenován na kostel sv. Martina, prošel v následujících stoletích barokní přestavbou. Přesto si zachoval svůj původní půdorys jednolodního kostela a několik gotických oken.¹⁸⁷ Jan IV. z Dražic kostelu daroval bohatá mešní roucha, kalichy a liturgické knihy.¹⁸⁸

Jan z Dražic, spravujíc statky rodu Dražického, získal také povolení od markraběte Karla k založení Nových Benátek.¹⁸⁹

4.1.3. Město Nové Benátky a hrad Frýdštejn

Dnešní město Benátky nad Jizerou leží mezi Brandýsem nad Labem a Mladou Boleslaví. Původní osada ležela na místě Starých Benátek a spadala pod nedaleký Dražický hrad. V roce 1343 založil Jan z Dražic město Nové Benátky, ležící na opačném břehu řeky Jizery.¹⁹⁰ Nechal zde postavit klášter řádu cyriaků, tedy řádu křížovníků s červeným srdcem. Řád se dostal do českých zemí během episkopátu Jana III. z Dražic v roce 1256.¹⁹¹ Klášter v Nových Benátkách byl založený v roce 1349. Neměl však

¹⁸⁶ RBM IV., č. 800 s. 314–315 založení kostela; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 237–238

¹⁸⁷ VŠETEČKOVÁ, Zuzana. Středověká nástěnná malba ve středních Čechách. 2. vydání. Praha: Lepton studio, 2011, s. 89–92

¹⁸⁸ CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic., s. 68; KOŘÁN, Ivo. Podíl arcibiskupů na století české gotiky. In HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – POLC, Jaroslav V. Pražské arcibiskupství 1344–1994. Sborník statí o jeho působení a významu v české zemi. Praha: ZVON, 1994, s. 97–102

¹⁸⁹ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Boleslavsko., s. 238

¹⁹⁰ ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 26–27

¹⁹¹ SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých klášterů., s. 135

dlouhého trvání, jelikož byl během husitských válek pobořen utrakvisty.¹⁹² V roce 1526 byl na jeho základech vybudován již zmíněný Benátecký zámek.¹⁹³ Kostel byl jednolodní s pětibokým závěrem.¹⁹⁴

Rod Dražiců vlastnil také hrad Frýdštejn do roku 1376, kdy je jako nový majitel uveden Jan z Biberštejna. Hrad se nachází v oblasti Českého ráje. Datum jeho vzniku není znám, ale Dobroslava Menclová se přiklání ke stanovisku, že to mohlo být v první polovině 14. století. Jakmile přestal hrad plnit svoji funkci, pomalu pustnul, až začal být neobyvatelný. Stejně tak z hradu Dražického můžeme vidět dnes pouze zříceninu. Více zpráv o Frýdštejnu za doby, kdy byli jeho majitelé páni z Dražic, nemáme.¹⁹⁵

4.2. Biskupské statky

Pražský biskup Jan IV. z Dražic zakládal, kromě rodových staveb, především stavby církevní. Tyto statky pak finančně i hospodářsky zaopatřoval. Kostely a kláštery vybavoval potřebnými liturgickými předměty a také dostatečným finančním kapitálem (viz kostel sv. Ludmily na Dražicích).

Za dobu jedenácti let, kterou strávil v Avignonu, byla část majetku církve rozkradena šlechtici. Po svém návratu se snažil tyto statky získat zpět,¹⁹⁶ ba dokonce ještě jejich počet zvýšit koupí okolních vesnic, měst i hradů. To se dělo jednak pro biskupovo snazší cestování mezi jednotlivými biskupskými městy, jednak pro větší sjednocenost, kdyby došlo k dalším pustošivým nájezdům.

Finanční kapitál pro koupi těchto nemovitostí plynul biskupské komoře z desátků, z udělování beneficí, z temporálních důchodů a také z berně, kterou církev vybírala od lidu, žijícího na biskupských pozemcích.¹⁹⁷

4.2.1. Biskupský palác na Malé Straně

Původní biskupský palác ležel v blízkosti baziliky sv. Víta a budovy s dormitářem pro kanovníky. Jeho pozůstatky můžeme nalézt v dnešní staré budově probošství. K paláci přínáležel také dvůr a kaple.¹⁹⁸

---

¹⁹² KALISTA, Zdeněk. Cesta po českých hradech a zámcích aneb mezi tím, co je, a tím, co není. Praha: Odeon, 1993, s. 58; SEDLÁČEK, August. Hradý, zámky a tvrže Království českého. Boleslavsko., s. 238

¹⁹³ ANDĚL, Rudolf. Hradý, zámky a tvrže. Severní Čechy., s. 26–27

¹⁹⁴ LÍBAL, Dobroslav. Gotická architektura v Čechách a na Moravě. Praha: Umělecká beseda, 1948, s. 131

¹⁹⁵ ANDĚL, Rudolf. Hradý, zámky a tvrže. Severní Čechy., s. 123–124; SEDLÁČEK, August. Hradý, zámky a tvrže Království českého. Boleslavsko., s. 254–259

¹⁹⁶ RBM IV., č. 303 s. 120; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 139

¹⁹⁷ CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic., s. 23–33

¹⁹⁸ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 75 a 77; HOLEC, František. Hradý, zámky a tvrže. Praha a okolí., s. 60

Vznik biskupského paláce na Malé Straně je datován ke sklonku 12. století za episkopátu Jindřicha Břetislava. První zmínky pocházejí z roku 1249, kdy palác vyhořel. Biskupským sídlem se stal za episkopátu Mikuláše z Riesenburka, ale jeho úplnou podobu neznáme.

Původní, nejspíše dřevěnou stavbu, dal přestavět biskup Jan IV. z Dražic mezi roky 1311 a 1312. Dvůr obsahoval komplex budov sahající až k Juditině mostu, a to palác, kamennou věž, opevněnou sýpku a kapli.¹⁹⁹ Jan IV. z Dražic biskupský dvůr opevnil a zvelebil, ale výzdobu dokončil až po návratu z Francie.²⁰⁰ Kapli nechal vymalovat a umístil zde i sochy pražských biskupů. Na stěny hodovní síně nechal namalovat mravokárné a mravoučné výjevy. Zdobily ji také znaky nejváženějších šlechticů. V ložnici se nacházely postavy proroků, apoštolů a texty s verši přivezenými z Francie.²⁰¹

Palác získal na významnosti společně s povýšením pražského biskupství na arcibiskupství, kdy sloužil jako hlavní centrum církevní správy od episkopátu Arnošta z Pardubic. Budova byla zničena na počátku husitských válek v roce 1419.²⁰² Malostranské biskupské sídlo nebylo nikdy obnoveno. Po ukončení dlouhé arcibiskupské sedisvakance se sídlo přesunulo na Hradčany. Dnes z reprezentativního sídla zbyla část věže, která nese Dražický erb.²⁰³

4.2.2. Kostel sv. Jiljí

Nejstarší dochovaná zpráva o kostele sv. Jiljí pochází z roku 1238. Kapitolu při kostele dal založit nejspíše některý z pražských biskupů. Zdeňka Hledíková se domnívá, že jím byl biskup Jan II. z Dražic.²⁰⁴ Kolem roku 1293 byl přestavován jen kněžský kůr.²⁰⁵ Celkovou přestavbu kostela zahájil ve třicátých letech 14. století Jan IV. z Dražic, který kostel značně rozšířil a přidal dvě věže do průčelí.²⁰⁶ O pokračování na stavbě kostela se zasloužil ještě před svým odchodem do Avignonu. Napovídá tomu jižní portál s listovými

¹⁹⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. (Arci)biskupský dvůr v Praze do doby husitské. In *Documenta Pragensia* 9/2.

Praha: Scriptorium, 1991, s. 341–342

²⁰⁰ BENEŠOVSKÁ, Klára. *Královský sňatek.*, s. 511

²⁰¹ BENEŠOVSKÁ, Klára. *Královský sňatek.*, s. 512

²⁰² BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek.*, s. 477–478 a

²⁰³ KROPÁČEK, Jiří. *Arcibiskupský palác v Praze s historickým přehledem pražských arcibiskupů. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012, s. 9*

²⁰⁴ EKERT, František. *Posvátná místa král. hl. města Prahy: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1883–1884, s. 384; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. *Biskup Jan IV. z Dražic.*, s. 145*

²⁰⁵ EKERT, František. *Posvátná místa král. hl. města Prahy.*, s. 384

²⁰⁶ KRATOCHVÍL, V. Josef. *Sv. Jiljí a jeho klášterní a farní chrám na Starém Městě v Praze (stručný nástin dějepisný a místopisný s četnými vyobrazeními). Praha: Konvent dominikánů v Praze I., 1926, s. 8; BOBKOVÁ, Lenka. *Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek.*, s. 482*

hlavicemi, který byl typickým prvkem své doby v českém prostředí.²⁰⁷ Jan se následně stal kapitulním patronem a dodnes můžeme vidět jeho erb nad chrámovým portálem.²⁰⁸ Stavba byla dokončena až po jeho smrti a vysvěcena byla v roce 1371.

Kostel byl postaven jako třílodní bazilika s neobvyklou absencí chóru. Stalo se tak kvůli malému stavebnímu prostoru. Přesto byl kostel sv. Jiljí jedním z největších kostelů v Praze. Následně prošel barokní přestavbou, ale jeho gotický ráz je na první pohled stále patrný.²⁰⁹

4.2.3. Roudnice nad Labem

Roudnická osada patřila brzy mezi biskupské statky, ležela totiž na důležité stezce z Prahy do Horní Lužice a Míšně. První zmínky o Roudnici nad Labem pocházejí z 12. století a nejspíše i v tomto století se začal budovat Roudnický hrad, který měl podobu románskou. Stavbu Roudnického hradu započal Jindřich Břetislav. Hrad nesl prvky francouzské architektury, která se do českých zemí dostala skrze premonstrátský řád z Porýní. Stal se tak stavebním vzorem pro další hrady v českých zemích.²¹⁰ August Sedláček uvádí, že úpravy na roudnickém hradě započal již biskup Jan III. z Dražic, který zde často pobýval. O opevnění hradu se postaral pražský biskup Tobiáš z Bechyně, aby zabránil dalším pustošivým nájezdům.²¹¹ Plné dostavby se hrad dočkal až za biskupa Jana IV. z Dražic, který mu dal vzhled venkovských sídel avignonských papežů. Roudnice se stala nejdůležitějším biskupským sídlem mimo Prahu.²¹²

V roce 1310 zde nechal postavit kostel sv. Václava se špitálem. Byla to jednolodní gotická stavba s velkými a štíhlými okny s kružbami. Nacházel se u řeky Labe u paty kamenného mostu vybudovaného též biskupem Janem IV. z Dražic.²¹³ Dle Augusta Sedláčka tento kostel se špitálem finančně zaopatřovala nově zbudovaná kanonie.²¹⁴

---

²⁰⁷ BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 511–512

²⁰⁸ KRATOCHVÍL, V. Josef. Sv. Jiljí a jeho klášterní a farní chrám na Starém Městě v Praze., s. 8; BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 482

²⁰⁹ LÍBAL, Dobroslav. Gotická architektura v Čechách a na Moravě., s. 96; BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 511–512

²¹⁰ MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl., s. 68–69; ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 404–405

²¹¹ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Rakovnicko a Slansko., s. 175

²¹² KALISTA, Zdeněk. Cesta po českých hradech a zámcích., s. 527–528; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. In DRAGON, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). Ubi est finis huius libri deus scit., s. 11–12

²¹³ MATĚJKA, Bohumil. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu roudnickém. 1. díl. Praha: Nákladem Archeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898, s. 183

²¹⁴ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Rakovnicko a Slansko., s. 176

Během doby, kterou strávil Jan IV. z Dražic u papežské kurie, se seznámil s řádem augustiniánů-kanovníků v klášteře u sv. Rufa. Tento řád si zde oblíbil, a tak se rozhodl založit jeho kanonii i v Praze. Klášter měl stát u kostela Panny Marie Na louži, ale pražský patriciát byl proti. Rozhodl se tedy uskutečnit svůj plán v Roudnici nad Labem, kde zřídil první kanonii tohoto řádu na českém území.

Základní kámen kláštera byl položen 25. května roku 1333.²¹⁵ Kostel získal půdorys trojlodní baziliky a presbytář uzavřený sedmi hranami dvanáctiúhelníku.²¹⁶ Chór kostela Narození Panny Marie biskup světil roku 1340. Kostel by stavěn z kamenných kvádrů, měl kružbová okna, vnitřní strana chóru byla zdobena pozlacenými erby pražského biskupství a Dražického rodu. Byly zde umístěné sochy pozlacené i postříbřené. Dodnes se zachovala jen pamětní deska s údaji o založení kostela. Na jižní straně kostela se v patře nacházela knihovna, sakristie a ostatní budovy kláštera.²¹⁷

Kostel prošel barokní přestavbou a původní je pouze klenba v bočních polích. Zachováno je i východní křídlo kláštera, kde se nachází sakristie a kapitulní síň. Tato část byla stavěna mezi roky 1333 a 1338. V této době byla také vytvořena východní část křížové chodby, o kterou se postarali francouzští mistři.²¹⁸

Koupí okolních vesnic se Jan IV. z Dražic postaral o finanční zajištění tohoto kláštera. V roce 1334 kupuje za tímto účelem ves Budenice a Páleč, roku 1337 vsi Bakov a Želevčice a roku 1340 Pohořice a Vetlou, která poskytovala finance i pro špitál u kostela sv. Václava.²¹⁹

Roudnické kanonii byla umožněna volba představeného, ale schválení probošta zůstalo na biskupovi. Jan IV. také ustanovil, že do kláštera smí vstoupit jen rodilý Čech po otci i matce. Toto nařízení bylo však záhy po smrti pražského biskupa zrušeno.²²⁰

Pravidla pro chod kanonie augustiniánů-kanovníků zajišťovala roudnická statuta. Ačkoliv se řeholníci řídili řeholí sv. Augustina, potřebovali pro svůj život v komunitě konkrétnější normu. Není jisté, zda si jako inspirační zdroj přivezl biskup Jan IV. z Dražic

---

²¹⁵ RBM III., č. 2008 s. 781–782; BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. Řeholní kanovníci. II. díl, 1. svazek. Praha: Libri, 2003, s. 22–23

²¹⁶ LÍBAL, Dobroslav. Gotická architektura v Čechách a na Moravě., s. 96–97

²¹⁷ BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 512–514

²¹⁸ LÍBAL, Dobroslav. Gotická architektura v Čechách a na Moravě., s. 96–97

²¹⁹ RBM IV., č. 101 s. 32–33 Páleč a Budenice, č. 478 s. 192–193 Bakov a Želevčice, č. 890 s. 356 Pohořice, č. 1036 s. 416 Vetlá; ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 22, 56, 366, 386, 508, 540, 541

²²⁰ BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, 1. svazek., s. 22–23; SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan. Encyklopedie českých klášterů., s. 104

statuta z kláštera sv. Rufa, či s sebou přivedl z kláštera řeholníky, kteří pomáhali v sepisování těchto nařízení. Jisté je, že roudnická statuta se uplatňovala i v dalších řeholních společenstvích kanovníků sv. Augustina ve střední Evropě.²²¹ Tato kanonie zanikla v roce 1421 s nájedzy husitských vojsk.²²²

V roce 1333 nechal Jan IV. z Dražic v Roudnici položit základní kámen kamenného mostu, který byl dostaven mezi roky 1338–1340. Stavitelem byl mistr Vilém, který společně s dalšími třemi staviteli přijel na žádost pražského biskupa z Francie, kde se nejspíše i osobně setkali, postavit v biskupském městě most. Na stavbě se mistr Vilém podílel do roku 1334, poté odjel se svými pomocníky zpět do Avignonu. Během této doby postavili dva mostní pilíře spojené obloukem. Ještě před svým odjezdem vyškolil domácí řemeslníky, aby most dokončili. Francouzští mistři tak předali domácím mistrům technologické postupy, čímž napomohli i jejich šíření.

Výstavba mostu byla ve vrcholném středověku technicky velmi komplikovanou a finančně náročnou záležitostí, kterou si mohl dovolit jen mocný hierarcha. Díky vybudování mostu se spojily dva břehy, čímž se posílil i obchodní ruch. Stavbou mostu tak pražský biskup zvýšil nejen prestiž, ale i ekonomiku města.

Podle Jakuba Vítovského byl mezi Vilémovými francouzskými pomocníky stavitel Oto, který se pak následně podílel na stavbě Karlova mostu.²²³

4.2.4. Hradý Herštejn a Kyšperk

Již biskup Tobiáš z Benešova se pokusil o sjednocení biskupských statků, aby mohl zabránit dalším pustošivým nájedzům na církevní majetek, jichž byl svědkem. Při získávání hradů a měst byla důležitá jejich poloha. Například po stezce z Prahy k Míšni a Magdeburku leželo biskupské město Roudnice a hrad Kyšperk. Na cestě z Plzně do Domažlic leželo město Horšovský Týn a hrad Herštejn. Východně od Prahy náležela k pražskému biskupství města Kyje, Český Brod a jiná. Ke každému z biskupských měst náležely i jeho okolní vesnice.²²⁴ Koupí těchto nemovitostí na strategických místech byl

---

²²¹ DRAGON, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). *Ubi est finis huius libri deus scit.*, s. 187–191

²²² BUBEN, Milan M. *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*. II. díl, 1. svazek., s. 22–23

²²³ CIHLA, Michal – PANÁČEK, Michal. *Středověký most v Roudnici nad Labem. Průzkumy památek XIII.*, číslo 2, 2006, s. 3–31

²²⁴ CHALOUPECKÝ, Václav. *Jan IV. z Dražic.*, s. 24

biskup schopen zajistit obranu pro biskupské statky. K tomuto účelu po svém návratu z Francie koupil a následně zvelebil hrady Herštejn a Kyšperk.²²⁵

Hrad Herštejn stával na cestě vedoucí od Horšovského Týna do Bavorska. Založen byl v druhé polovině 13. století. Nějakou dobu byl ve vlastnictví krále Jana Lucemburského, který jej prodal roku 1331 pražskému biskupovi Janovi IV. z Dražic, aby tím získal strategickou polohu pro ochranu biskupských statků. Biskup tak mohl pokračovat ve stopách biskupa Tobiáše z Benešova. Dnes je z hradu zřícenina.²²⁶

Jan IV. z Dražic koupil také několik statků pro nový klášter augustiniánů-kanovníků v Roudnici. Mezi nimi byl i hrad Kyšperk, znám také pod názvem Supí hora neboli Geiersberg. Hrad leží nedaleko města Teplice v blízkosti českých hranic s Německem. Datum vzniku není známo. První dochovaný záznam o stavbě pochází z roku 1319, hrad tedy musel být postaven ještě před tímto datem. Je možné, že hrad dal založit sám král Jan Lucemburský a poté ho dal v léno Otovi z Bergova, který spolu s hradem získal i okolní vesnice. V roce 1334 se nachází Kyšperk v rukou pražského biskupa Jana IV. z Dražic, který hrad přejmenoval na Bischofberg. Tento název se však neujal. S jeho koupí získal i příslušející vesnice jmenovitě Tuchomyšl, Modlany, Soběduhy, Hostovice, Lochočice a Habří, které věnoval klášteru kanovníků svatého Augustina v Roudnici nad Labem, ale roku 1337 je vrátil opět ke Kyšperku. V roce 1526 hrad schvátíl požár a od té doby nebyl znovu obnoven. Dnes je z něj pouhá zřícenina.²²⁷

4.2.5. Fundace pražského biskupa v katedrále sv. Víta

Roku 1304 dne 30. prosince založil Jan IV. z Dražic rodinný oltář sv. Silvestra v chrámu sv. Víta. Úrok činil sedmnáct hřiven, z čehož sedm hřiven získal služebník oltáře a zbytek byl rozdán na výročí smrti biskupa a jeho rodičů. Součástí oltáře byl bronzový pozlacený obraz znázorňující Jana IV. z Dražic v pontifikáliích. Biskup nechal také zhotovit kamennou tumbu se stříbrnou deskou, na níž mělo stát „*Na počátku bylo slovo*“. V roce 1336 byl tento oltář přenesen na jiné místo v chrámu sv. Víta.²²⁸

²²⁵ BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 512

²²⁶ SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Domažlicko a Klatovsko., s. 103–104; BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Hrady, zámky a tvrze. Západní Čechy., s. 317–319

²²⁷ RBM IV., č. 122 s. 47–48; RBM IV., č. 478 s. 192–194 navrácení majetku ke Kyšperku; SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. Litoměřicko a Žatecko., s. 334–335; ANDĚL, Rudolf. Hrady, zámky a tvrze. Severní Čechy., s. 255–256

²²⁸ J 1,1 „Na počátku bylo Slovo, a to slovo bylo u Boha, a to slovo byl Bůh.“; FRB IV., s. 423; FRB Series nova., s. 161 „In principio erat verbum“; FRB IV., s. 422–424; FRB Series nova., s. 160–161; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 124–126

Pražský kanovník a kronikář doby Karlovy, Beneš Krabice z Weitmile, ve své kronice píše, že roku 1374 nechal přenést těla pražských biskupů z různých koutů kostela do nového chóru katedrály sv. Víta. Zmiňuje, že při přestavbě bylo mnoho hrobů zasypáno a nemohl tak některá těla nalézt.²²⁹ Milan Buben ve své publikaci uvádí, že dnešním možným místem odpočinku pražského biskupa Jana IV. z Dražic je kaple sv. Anny v chrámu sv. Víta.²³⁰

Mezi jeho další oltářní fundace patřil oltář sv. Vavřince v pražské katedrále, dále oltář sv. Anny a sv. Marty. Všechny oltáře nechal zbudovat po svém návratu z Avignonu.²³¹

Biskup zřídil také náhrobek sv. Vojtěcha s relikviářem pro katedrálu sv. Víta. Byl zdobený plastikami ze zlata a stříbra.²³² František Pražský náhrobek popisuje s velkým obdivem a tvrdí, že „*takový předtím v Českém království neexistoval.*“²³³ Po přestavbě svatovítské baziliky na metropolitní katedrálu byl zničen jak náhrobek sv. Vojtěcha, tak i osobní náhrobek Jana IV. z Dražic.²³⁴

---

²²⁹ FRB IV., s. 548; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 247

²³⁰ BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 72

²³¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 134–135

²³² BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 514

²³³ FRB IV., s. 436; FRB Series nova., s. 182; BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 135

²³⁴ BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský., s. 128

5. Písemná kultura pod vlivem pražského biskupa Jana IV. z Dražic

5.1. Knihovna augustiniánů-kanovníků v Roudnici

Knihovna vznikla v Roudnici nad Labem společně se založením kanovnické augustiniánské kanonie. Odtud se její kulturní vliv šířil dál po střední Evropě. Nejstarší část knihovního fondu byla pořízena za doby pražského biskupa Jana IV. z Dražic, který daroval roudnické knihovně mnoho iluminovaných rukopisů. Jednalo se o knihy pro kanonii nezbytné, jako byla třeba díla sv. Augustina, jehož řeholí se řídili. Tyto knihy byly pro svůj obsah určeny k přímému užívání řeholníků.

Soupis všech rukopisů roudnické knihovny se nezachoval, ale je jisté, že rukopisy v ní měly velikou uměleckou hodnotu, vzhledem k tomu, jak významné středisko kultury to bylo. Roudnické rukopisy měly zásadní vliv na vývoj knižní malby v českých zemích. Většina rukopisů darovaných Janem IV. z Dražic a později i arcibiskupem Arnoštem z Pardubic pocházela z malířských škol v jižní Francii a Bologni, odkud si odnesla svůj jedinečný jihofrancouzský či italský boloňský styl. Tyto rukopisy pak mohly sloužit jako šablony ve zdejších skriptoriích pro inspiraci místních iluminátorů k jejich vlastní tvorbě. Rukopisů od místních autorů se však zachovalo pomálu. Většina roudnických rukopisů je dnes uložena v knihovně národního muzea.²³⁵

5.2. Kronika Františka Pražského

Vznik českého kronikářství spadá do 12. století, kdy vzniká Kosmova Kronika česká.²³⁶ Autoři kronik v době lucemburské se snaží navazovat na něj a jeho pokračovatele. Využívali k tomu starší historiografii, ale větší důraz kladli na současné události. Toto období se označuje jako zlatý věk české literatury.²³⁷ Historiografie měla obsahovat morální poučení, ale zároveň měla čtenáře pobavit.²³⁸ Tvořila nedílnou součást středověkého písemnictví. Kroniky vznikaly především v církevním prostředí při kapitulách či kláštorech.²³⁹ Nejvíce pozornosti se jim u nás dostalo za vlády Karla IV.

²³⁵ DRAGOUN, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). Ubi est finis huius libri deus scit., s. 13–18 a KADLEC, Jaroslav. Knihovna kláštera řeholních kanovníků svatého Augustina v Roudnici. In *Historia docet.*, s. 127–131

²³⁶ LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ, Jiří. Česká literatura od počátků k dnešku. Praha: NLN, s.r.o., 1998, s. 33

²³⁷ NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha: Vyšehrad, 2000, s. 117, 131, 136

²³⁸ NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400., s. 64

²³⁹ ZACHOVÁ, Jana. FRB Series nova 1. Předmluva., s. 6

Kroniky doby Karla IV. si kladly za cíl, aby byla doba Karlova panování zapsána pro příští generace. Římský císař chtěl být zachycen v tom nejpříznivějším světle a požadoval, aby kroniky podávaly zprávy o jeho politických dovednostech a zdůvodňovaly jeho záměry. Využíval je pro šíření své politické působnosti. Autoři měli k dispozici pro sepsání anály z církevních institucí a již vzniklé kroniky.²⁴⁰

Penitenciář František Pražský začal psát kroniku na příkaz pražského biskupa Jana IV. z Dražic, kterého zde oslavuje a vykresluje s tím nejlepším míněním. Svě dílo začal psát v roce 1341. O autorovi toho nevíme příliš, neznáme datum narození ani úmrtí. Mezi roky 1321 a 1323 byl nejspíše na studijním pobytu v Římě. Ještě před rokem 1334 se stal správcem Vyšehradské školy a poté i biskupovým penitenciářem a kaplanem. V roce 1334 získal post kazatele v bazilice sv. Víta po Janově konfrontaci s mendikantskými řády.

Kronika pojímá období od vlády krále Václava I. do roku 1342 a je rozdělená na tři části, které jsou dále rozděleny na kapitoly. První kniha končí rokem 1316, druhá rokem 1333 a třetí rokem 1342. V předmluvě se nachází dedikace Janovi IV. z Dražic.

Hlavním zdrojem pro sepsání kroniky byly Druzí pokračovatelé Kosmovi a Kronika Zbraslavského kláštera. K převzatým údajům připsal zprávy o některých členech dražického rodu. Jeho dalším zdrojem byla ústní tradice, kterou využíval právě při psaní o rodu Dražickém a o Pražském kostele. Kronikář přidává také údaje z exotických míst, které získal nejspíše od Jana Marignoli, dalšího kronikáře na dvoře Karla IV.

Záhy po sepsání kroniky pražský biskup Jan IV. z Dražic zemřel, a tak se František rozhodl dílo přepracovat a věnovat ho římskému a českému králi Karlovi IV. Největší úpravy provedl ve třetí knize, kterou dovedl až do roku 1353. Autor své dílo nejspíše nedokončil, protože nesplňovalo Karlovy požadavky. Navíc zde František Pražský neskryval své nesympatie k českému králi Janovi Lucemburskému. Ani z hlediska obsahové a stylistické stránky kronika nepatří mezi nejzdařilejší díla své doby, přesto podává zajímavé svědectví o biskupovi Janovi IV. z Dražic.

První recenze kroniky se zachovala v jediném originále, a to v Dražickém rukopisu. Druhá recenze se zachovala ve dvou středověkých rukopisech. První pochází ze 14. století a do roku 1842 se nacházel ve františkánském klášteře ve Vídni. Tehdy jej zakoupil J. Černín z Chudenic, který nechal rukopis uložit v rodinném archivu Jindřichova Hradce. Značně poškozený druhý rukopis se nachází ve Vratislavi a pochází z let 1466–1467.²⁴¹

²⁴⁰ BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 557–558

²⁴¹ BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV., s. 564–567

5.3. Dražický rukopis

Iluminovaný rukopis je uložený v kapitulní knihovně se signaturou G5. Kodex byl sepsán mezi léty 1329 a 1343 pro Jana IV. z Dražic. Jsou zde opsány nejstarší legendy o českých světcích a také kroniky. Jmenovitě to je Kronika Kosmova, letopis tzv. Kanovníka Vyšehradského a Druhé pokračování Kosmovy Kroniky.

Druhé pokračování Kosmovo bylo sepsáno na základě letopisných záznamů pocházejících ze svatovítského kostela z 12. a 13. století, kterým se autor pokusil dát jednotnou formu. Obsahuje výpisky z Vincencia a Jarlocha, Příběhy krále Václava I., Příběhy krále Přemysla Otakara II., Vyprávění o zlých letech po smrti krále Přemysla Otakara II. a Letopisy české.²⁴²

Rukopis vznikl nejspíše ve svatovítské kapitule a po biskupově smrti se dostal do augustiniánského kláštera v Roudnici.²⁴³ Biskup Jan IV. z Dražic jej dal pravděpodobně pořídit pro budoucího českého krále Karla, aby se seznámil s českou historií, jelikož své mládí strávil v cizině.²⁴⁴ Rukopis se stal také svědectvím o Janově lásce k české zemi a její historii.²⁴⁵

5.4. Dražický misál a Bible Jana IV. z Dražic

Dražický misál vznikl kolem roku 1340 pro klášter augustiniánů-kanovníků v Roudnici. Iluminace zobrazující Kristovo Ukřižování má vysokou uměleckou úroveň a jsou na ní patrné francouzské vlivy. Zajímavostí je, že iluminace je do rukopisu vlepená a nejspíše vznikla v jiné dílně než zbytek kodexu. Na vyobrazení se pod Ukřižovaným Kristem nachází klečící biskup a vedle něj dražický a biskupský erb.²⁴⁶ Znak biskupství, později i arcibiskupství, vznikl ještě za episkopátu Jana IV. z Dražic a nesl zlaté břevno v černém poli.²⁴⁷

V Dražickém misálu se nachází osmasedmdesát sekvencí seřazených podle církevního roku. Většina jich pochází z německy mluvícího prostředí, ale obsahuje také devatenáct písni francouzského původu.²⁴⁸ Jedná se například o ofícium sv. Marty, ke které měl

²⁴² NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400., s. 79–80

²⁴³ FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi., s. 215

²⁴⁴ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 564; ZACHOVÁ, Jana. FRB Series nova 1. Předmluva., s. 6

²⁴⁵ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 73

²⁴⁶ BRODSKÝ, Pavel. Katalog iluminovaných rukopisů KNM v Praze. Praha: KLP, 2000, s. 169; BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek., s. 518–519

²⁴⁷ BUBEN, Milan M. Encyklopedie heraldiky. 3. vydání. Praha: Libri, 1999, s. 49

²⁴⁸ OREL, Dobroslav. Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého. Hudební prvky svatováclavské. II. díl, 3. svazek. Praha: Státní tiskárna v Praze, 1937, s. 535–536

pražský biskup Jan IV. z Dražic mimořádnou úctu od svého pobytu v Avignonu, stejně jako ke sv. Ludmile. Misál obsahuje i sekvence českého původu, mezi kterými je i sekvence sv. Ludmily a sv. Prokopa, který byl v této době světce velice populárním.²⁴⁹

Dvě z českých sekvencí jsou dílem mistra Domaslava, člena dominikánského řádu, který žil na přelomu 13. a 14. století. Jedná se o sekvence o Božím těle a sv. Václavovi. Mezi další české sekvence, u nichž není jisté, zda byl autorem též Domoslav, patří sekvence o sv. Jiljí, sv. Prokopu, sv. Vítu, sv. Vojtěchovi aj. Všechny obsahují metafory a symboliku, čímž se řadí mezi propracovaná díla vrcholného středověku.²⁵⁰

Bible Jana IV. z Dražic vznikla nejspíše na konci 13. století ve Francii. Je možné, že podle této Bible byl pořízený první překlad Bible do českého jazyka. Biskup Jan IV. z Dražic si přivezl rukopis ze svého pobytu v Avignonu a poté jej daroval Roudnickému klášteru v roce 1336. Zdoben je rostlinnými a figurálními motivy.²⁵¹

---

²⁴⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic., s. 155–156

²⁵⁰ NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400., s. 94–95

²⁵¹ BRODSKÝ, Pavel. Katalog iluminovaných rukopisů KNM v Praze., s. 214–216

6. Arnošt z Pardubic, pokračovatel díla Jana IV. z Dražic

Tato kapitola si klade za cíl sledovat odkaz posledního pražského biskupa Jana IV. z Dražic v době založení pražského arcibiskupství a episkopátu prvního pražského metropolitě Arnošta z Pardubic. Arnošt na svého předchůdce navazuje jak v oblasti církevní správy, tak i v kulturní činnosti. Na rozdíl od svého předchůdce měl vybudovaný blízký a téměř neproblematický vztah s panovníkem a královským dvorem. Díky přátelskému vztahu mezi Arnoštem z Pardubic a Karlem IV. docházelo k úzkým spolupracím na poli církevně-politickém i kulturním.²⁵²

Arnošt se narodil kolem roku 1297 jako nejstarší syn Arnošta z Hostinné a matky Adličky.²⁵³ Počátek tohoto rodu je nejasný. Otec Arnošta se stal mezi roky 1318 a 1327 manem na hradě v Kladsku,²⁵⁴ poté koupil panství Visenberg, které následně vyměnil za Pardubice. Odtud také pochází přídomek z Pardubic.²⁵⁵ Místo Arnoštova narození je také nejasné, existuje však mnoho teorií. Několik historiků se přiklání k Hostýni u Českého Brodu nebo také ke Kladsku. Více o této problematice píše Zdeňka Hledíková ve své monografii o Arnoštovi z Pardubic.²⁵⁶

Co víme jistě je, že své dětství strávil v Kladsku, kde navštěvoval farní školu při kostele sv. Jana.²⁵⁷ K tomuto místu měl zvláštní vztah, jelikož se stalo místem jeho duchovní proměny. Během nešpor měl vidění, ve kterém od něj socha Madony odvrátila svou tvář jako od hříšníka. Od té doby choval ke sv. Panně Marii velikou úctu a žil asketickým životem, aby od něj Panna Marie svou tvář již nikdy neodvrátila. O svém zážitku podává zprávu až před svou smrtí.

Dalšímu vzdělání se mu dostalo v benediktinském klášteře v Broumově a následně i v partikulární škole při katedrále sv. Víta v Praze. Poté studoval na italských univerzitách v Bologni a v Padově, nějaký čas pobyl také v Avignonu u papežské kurie. V cizině strávil čtrnáct let studii teologického práva.²⁵⁸

---

²⁵² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 35

²⁵³ BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 245

²⁵⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 12–13

²⁵⁵ BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 245

²⁵⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 11–19

²⁵⁷ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 195

²⁵⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 19–21

Po návratu získal beneficium v Sadské a krátce na to se stal i děkanem pražské kapituly.²⁵⁹ Po smrti Jana IV. z Dražic byl na žádost markraběte Karla zvolen pražským biskupem. S jeho volbou nesouhlasila část kapituly, proto tehdy zasáhl papež Klement VI., který Arnošta v úřadě potvrdil.²⁶⁰

Arnošt z Pardubic byl zvolen jako kandidát na biskupský úřad ještě za života Jana IV. z Dražic, jelikož prokazoval nemalé diplomatické schopnosti a oplýval velkým vzděláním v právní i teologické oblasti. Na tomto základě byl již roku 1342 poslán vyjednávat k papežské kurii záležitost ohledně vzniku budoucího pražského arcibiskupství.²⁶¹

Dne 30. dubna roku 1344 bylo zřízeno pražské arcibiskupství bulou *Ex supernae providentia maiestatis* papeže Klementa VI. Pražská diecéze byla vyňata z vlivu arcidiecéze Mohučské a stala se zcela nezávislou na říši. Jako důvod k založení byl udán jazykový rozdíl a velká vzdálenost mezi diecézemi.²⁶² Zasluhou Jana a Karla Lucemburského byl pražský biskup Arnošt z Pardubic 21. listopadu roku 1344 vysvěcen na prvního pražského arcibiskupa.²⁶³ S bulou získal arcibiskup také výsadu pomazat a korunovat Karla na českého krále. To se událo 2. září roku 1347 v Chrámu sv. Víta, který měl ještě románskou podobu.

Se vznikem arcibiskupství byla zahájena přestavba tohoto kostela na metropolitní katedrálu.²⁶⁴ Iniciátorem vzniku této stavby byl Karel IV., ale financování měla na starosti pražská kapitula. Pro velké náklady na stavbu katedrály byl Arnošt nucen zajistit finance i z vlastních zdrojů. Následně ustanovil, že každý nově potvrzený arcibiskup musí na stavbu složit 50 kop grošů.²⁶⁵ V novém chrámu nechal založit v roce 1362 oltář sv. Antonína a v roce 1352 byla dokončena i jím nadaná kaple sv. Antonína Paduánského, k němuž choval úctu již od dob svých studií v Padově, kde byl tento světec uctíván.²⁶⁶ Prvním stavitelem katedrály se stal Matyáš z Arassu, který stejně jako kdysi mistr Vilém vdechl stavbě francouzský gotický vzhled.²⁶⁷

²⁵⁹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 25

²⁶⁰ CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic., s. 29–30

²⁶¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 32–33

²⁶² KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 187

²⁶³ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 192; RBM IV., č. 1399 s. 568

²⁶⁴ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 221

²⁶⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 146–147

²⁶⁶ KUTHAN, Jiří. Arcibiskup Arnošt z Pardubic jako stavebník. In BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic (1297–1364). Osobnost, okruh, dědictví. Praha: Univerzita Karlova v Praze; Wrocław: Uniwersytet Wrocławski; Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005, s. 175–176

²⁶⁷ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 221

Stejně jako Janovi IV. z Dražic, záleželo i Arnoštovi na vzdělání. Dražicův pokus o zlepšení školství ve výchově duchovenstva a zvýšení vzdělání v oblasti lékařství a filozofie přednáškami mistra Richardina z Pavie se zcela nezdařil. Období vlády Karla IV. však dalo vzniknout mimořádné instituci, tedy pražské univerzitě. Její vznik schválil papež Klement VI. v roce 1347. Arnošt z Pardubic a Karel IV. během svých studií v zahraničí poznali, jak je vysoké učení důležité, přitahovalo totiž velké množství vzdělanců a zajišťovalo městu větší prestiž.²⁶⁸ O hmotné zajištění univerzity, stejně jako u pražské katedrály, se postaral Arnošt z Pardubic, který se stal i jejím kancléřem.

O vznik vlastního arcibiskupství se marně pokoušeli Přemyslovci již dříve. Úspěch měl až Karel IV., který měl s papežem Klementem VI. dobré vztahy. Ale i ty časem ochladly, a tak až v roce 1356 byla udělena papežem Urbanem V. výsada pražským arcibiskupům, aby se stali trvalými papežskými legáty pro míšeňskou, bamberskou a řezenskou diecézi.²⁶⁹

6.1. Správa diecéze

V řízení chodu diecéze navazoval Arnošt z Pardubic na svého předchůdce Jana IV. z Dražic. Arnošt dovedl mnohé věci k úplnosti, například vzájemnou propojenost jednotlivých církevních institucí.²⁷⁰ Pod pražské arcibiskupství spadalo biskupství olomoucké a nově zřízené biskupství litomyšlské. Dětilo se na deset arcijáhensství, která se členila na děkanáty. Arcijáhnové, spravující arcijáhensství, setrvali v Praze a do svých obvodů pouze dojížděli. Arcibiskup, stejně jako král, měl svůj vlastní dvůr i kancelář, která se nacházela v biskupském paláci na Malé Straně.

Jako zástupce arcibiskupa figuroval generální vikář, který se poprvé objevuje za episkopátu Jana IV. z Dražic. V jeho době byl tento post pouze dočasný, až Arnošt z Pardubic z něj ustanovil úřad stálý.²⁷¹ V jejich kompetenci bylo udílení beneficí a písemná agenda.²⁷²

Arnošt zavedl písemnou administrativu, která do té doby nebyla na našem území běžná. S tím souviselo zakládání pozemkových a potvrzovacích knih, kam se zaznamenávala obsazená benefícia. Vedl se seznam všech duchovních a far. Zavedl také knihy se soudními záznamy.²⁷³

²⁶⁸ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 235–236

²⁶⁹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 187–199

²⁷⁰ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (eds.). Lucemburkové., s. 195–199

²⁷¹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 187 a 200–201

²⁷² HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích., s. 180–181

²⁷³ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 201–202

6.1.1. Synody a vizitace

V době Jana IV. z Dražic bylo konání synod již běžnou záležitostí, které se zúčastňovali hlavně duchovní. První synoda svolaná Arnoštem z Pardubic se uskutečnila v roce 1343 po jeho návratu z Avignonu.²⁷⁴ Promluvil na ní o exkomunikaci Ludvíka IV. Bavora a v návaznosti na synodu Jana IV. z Dražic, zakázal účast kněžích na Božích soudech, vymezil působnost biskupské inkvizice a rekapituluje již ustanovené normy pro kleriky.

Arnošt z Pardubic dále ustanovil děkany jako prostředníky ve sdělování synodálních nařízení zbytku kléru, který se synody nezúčastnil.²⁷⁵ Děkani se stali mezičlánkem mezi klérem svého obvodu a arcibiskupem.²⁷⁶

V roce 1344 vznikla rukou pražského arcibiskupa provincionální statuta, která byla vyhlášena až v roce 1349. Byl to zákoník pro celou oblast spadající pod českou církevní provincii, který kromě práv církve obsahoval i výklad víry. Ve statutech požadoval, aby duchovenstvo plnilo své povinnosti a závazky k beneficiím a dodržovalo předpisy závazné pro všechny kleriky, například dodržení celibátu, zákaz nošení zbraní, zákaz her v kostky a karty aj. Dále nařizuje farářům, aby dohlíželi na plnění povinností věřících, a určuje také tresty za jejich porušení.²⁷⁷

Arnošt z Pardubic se v té době musel také potýkat se vzrůstající angažovaností papežské kurie v církevních záležitostech českých zemí. Jednalo se o udělování beneficií a exspektancí, které zaručovalo papežské kurii značný finanční obnos. Papež začal zasahovat i do udělování biskupských úradů a volby opatů. Na základě toho se musel Arnošt vypořádat i s početnějším mnohoobročnictvím, které se probíralo již na zasedání koncilu ve Vienne. Proti této nepravosti se snažil Arnošt i jeho následovníci zakročit.²⁷⁸

Aby měl o plnění statut přehled, konal pravidelné vizitace.²⁷⁹ Často tyto kontroly prováděl osobně, ale měl i svoje vizitátory jako zástupce.²⁸⁰

Arnošt se snažil zorganizovat církevní správu a dát jí jednotný a pravidelný celek, který by byl řízen pomocí písemných záznamů.²⁸¹

²⁷⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 114–116

²⁷⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 105–107

²⁷⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích., s. 178

²⁷⁷ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 105–115

²⁷⁸ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s.203–205

²⁷⁹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 203–205 a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 164–165

²⁸⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 165

²⁸¹ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 120

6.2. Arnoštova návaznost na kulturní počiny Jana IV. z Dražic

6.2.1. (Arci)biskupský palác

Biskupský palác za dob Arnošta z Pardubic vzrostl na významu, jelikož se stal centrem arcibiskupské politiky a církevní správy. Arcibiskup odtud udržoval kontakt nejen s Avignonským papežským dvorem, ale i s ostatními církevními dvory v říši.²⁸² Arnošt zde nechal roku 1364 vybudovat předsíň vedoucí k síni hlavní. Z paláce vytvořil svou hlavní kancelář a umístil sem i generální vikariát. Komplex byl dokončen Janem Očkem z Vlašimi,²⁸³ který přidal k paláci novou kapli a doplnil ho o další patro.²⁸⁴

6.2.2. Kostel sv. Jiljí na Starém Městě

Arnošt z Pardubic dokončil Janem IV. z Dražic započatou přestavbu kostela sv. Jiljí na Starém Městě pražském, a proto, kromě Dražického erbu, můžeme u průčelí kostela vidět i erb pánů z Pardubic.²⁸⁵ Jedná se o stříbrného půl koně v červeném poli.²⁸⁶ Arnošt roku 1354 udělil odpustky všem, kdo přispěli na stavbu kostela.²⁸⁷ Kostel byl vysvěcen až Arnoštovým nástupcem Janem Očkem z Vlašimi v roce 1371.²⁸⁸

6.2.3. Roudnice nad Labem

Pražský biskup Jan IV. z Dražic do českých zemí uvedl kanonii řádu kanovníků sv. Augustina. Tento řád si oblíbil již při svých studiích v Itálii Arnošt z Pardubic.²⁸⁹ Měl vřelé sympatie k jejich hnutí zvanému *devotio moderna*, neboli nová zbožnost, které se z Roudnice šířilo dál po střední Evropě. Během období, kdy zastával funkci arcibiskupa, zřídil tomuto řádu hned několik kanonií, a to v Salské, Jaroměři, Rokycanech a v Kladsku.

Augustiniánům-kanovníkům v Roudnici nad Labem byla za života Arnošta z Pardubic dána výsada samostatných cel namísto běžného společného dormitáře. Byl jim tak umožněn větší prostor pro uměleckou a vědeckou činnost. Kromě této výsady bylo roku

---

²⁸² BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 478

²⁸³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 39

²⁸⁴ BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české IV. a. svazek., s. 478 a HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 39

²⁸⁵ BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, 1. svazek. Praha: Libri, 2006, s. 75

²⁸⁶ BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 252

²⁸⁷ KUTHAN, Jiří. Arcibiskup Arnošt z Pardubic jako stavebník. In BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic., s. 178

²⁸⁸ BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl 1. svazek., s. 75

²⁸⁹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 195–196

1364 zrušeno nařízení pražského biskupa Jana IV. z Dražic, aby do kláštera směl vstoupit jen duchovní českého původu.²⁹⁰ Klášter v Roudnici obohacoval stejně jako jeho předchůdce o iluminované rukopisy, z nichž některé nesou erb jeho rodu.

Arnošt v Roudnici také dokončil stavební práce započaté jeho předchůdcem. Jednalo se o okenní portály v ambitu kláštera. Na první pohled je patrné, že východní část byla stavěna jinými umělci než části zbývající. Okna na východní straně nechal vybudovat Jan IV. z Dražic francouzskými umělci, zatímco jižní a západní část nechal budovat Arnošt z Pardubic staviteli místními.²⁹¹ Během jeho episkopátu byl také dostavěn roku 1338 most přes řeku Labe, jehož práci započal mistr Vilém.²⁹² Pokračoval také ve fortifikaci biskupských hradů a měst.²⁹³ Nakonec nechal na Roudnickém hradě vybudovat věž, ale o její dokončení se postaral až arcibiskup Jan Očko z Vlašimi.²⁹⁴

Tak jako se Jan IV. z Dražic podepsal svými fundacemi na biskupském městě Roudnici nad Labem, tak se i svou fundací zapsal v Kladsku Arnošt z Pardubic. Zde 23. října 1350 založil nový klášter pro augustiniány-kanovníky, které finančně zaopatřil koupí čtyř blízkých vesnic.

Roudnická kanonie měla být podle ustanovení zakladatele Jana IV. z Dražic pouze pro rodilé Čechy, po matce i otci. Toto nařízení Arnošt z Pardubic zrušil s papežovým souhlasem v roce 1349. Na základě toho cisterciácký řád upustil od svého požadavku přijímat mezi své řady jen rodilé Němce. Nejspíše to bylo důvodem, proč pražský biskup Jan IV. z Dražic chtěl, aby kanonie přijímala pouze Čechy. Zároveň to také podtrhuje jeho nacionálně orientovanou povahu, kterou prokázal i při iniciativě vzniku Dražického rukopisu. Oproti tomu arcibiskup Arnošt z Pardubic, stejně jako Karel IV., měl spíše univerzálnější smýšlení a chtěl, aby byla kanonie přístupná řeholníkům různé národnosti.²⁹⁵

---

²⁹⁰ BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. II. díl, 1. svazek., s. 23

²⁹¹ CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic., s. 45–48

²⁹² MATĚJKA, Bohumil. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Roudnickém 1. díl., s. 188

²⁹³ CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic., s. 45–48

²⁹⁴ KUTHAN, Jirí. Arcibiskup Arnošt z Pardubic jako stavebník. In BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic., s. 179

²⁹⁵ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 64–66

Jím založený klášter augustiniánů-kanovníků se do dnešních dnů nedochoval.²⁹⁶ Jeho přáním bylo nechat se pohřbít v Kladsku ve farním kostele Nanebevzetí Panny Marie, kde se mu jako chlapci stal již zmiňovaný zázrak. Zemřel 30. června roku 1364.²⁹⁷

6.2.4. Literatura pod vlivem pražského arcibiskupa

Stejně jako biskup Jan IV. z Dražic, tak i Arnošt z Pardubic objednával krásné iluminované rukopisy z ciziny pro církevní instituce, především tedy pro augustiniánské kanonie. Jím zakoupená zahraniční díla se stala vzorem pro domácí umělce.²⁹⁸

V první polovině 14. století se střetává naše knižní kultura s francouzským stylem, který se vyznačuje lineární technikou kresby a následným kolorováním. V druhé polovině 14. století se v českých zemích uplatňuje i italský styl, který využívá stínů i perspektivy. Arnošt si nechával během svých studií v Itálii objednávat iluminované rukopisy, které mohl dávat iluminátorům jako předlohu k jejich vlastní práci.²⁹⁹

Arnošta z Pardubic spojuje s roudnickou kanonií ještě Štěpán z Roudnice též známý jako Štěpán z Uherčic. Štěpán z Roudnice byl jedním z prvních profesorů na nové pražské univerzitě, Arnoštovým kancléřem a také generálním vikářem. Všech svých funkcí se vzdal v roce 1358, aby mohl vstoupit do kláštera kanovníků sv. Augustina v Roudnici. Stejně jako Arnošt z Pardubic oplýval vynikajícími právníckými schopnostmi. Na základě toho pomáhal prvnímu arcibiskupovi sestavit provincionální statuta, vydaná v roce 1349. Po vstoupení do kláštera v Roudnici napsal příručku pro zpovědníky zvanou *Quaestiunculae*. Toto dílo, které bylo částečně iniciované i Arnoštem, se rozšířilo po pražské provincii i střední Evropě jako pomůcka pro faráře.³⁰⁰

Arnošt také zaopatřoval kostely nádhernými liturgickými knihami. Uvádí se, že v Bologni nechal zhotovit dílo Mariale Arnesti.³⁰¹ Pro novou pražskou katedrálu nechal pořídit několik liturgických iluminovaných rukopisů a pro svou osobní potřebu si nechal zhotovit modlitební knihu *Orationale Arnesti*,³⁰² která byla zdobena figurálními

---

²⁹⁶ KUTHAN, Jiří. Arcibiskup Arnošt z Pardubic jako stavebník. In BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic., s. 181

²⁹⁷ BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů., s. 251

²⁹⁸ DRAGOUN, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). *Ubi est finis huius libri deus scit.*, s. 240

²⁹⁹ CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic., s. 49–50

³⁰⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic., s. 115–116 a NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400., s. 235

³⁰¹ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 199

³⁰² HLÁVÁČKOVÁ, Hana J. Arnošt z Pardubic mezi dvorem a církví. Iluminované rukopisy objednané Arnoštem z Pardubic. In BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic., s. 207–210

a rostlinnými motivy.³⁰³ Toto dílo následně věnoval augustiniánské kanonii v Kladsku.³⁰⁴ Na jeho podnět také vznikaly mariánské skladby.³⁰⁵ Ty se nacházely například v Sekvenciáři Arnošta z Pardubic, který nechal zhotovit v 60. letech 14. století nejspíše českým autorem z jeho okruhu.³⁰⁶

Arnošt z Pardubic se také, podobně jako Jan IV. z Dražic, zajímal o českou historiografii a nejspíše to byl právě on, kdo nechal zhotovit český překlad Pasionálu. V něm se nacházely životopisy světců uspořádané podle církevního roku.³⁰⁷ Patří mezi nejstarší staročeské prozaické skladby. Autorem tohoto Pasionálu neboli Zlaté legendy je dominikán Jakub de Voragine.³⁰⁸ Do textu byly přidány životopisy českých světců. Světci českému lidu neznámí byli vynecháni. Pasionál se mohl využívat při kázání. Obsahoval legendu o sv. Václavu údajně napsanou Karlem IV. a legendu o sv. Cyrilu a Metodějovi, což naznačuje jeho zájem o obnovení slovanské liturgie.³⁰⁹

---

³⁰³ ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka. Lucemburkové., s. 534–539

³⁰⁴ DRAGON, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). Ubi est finis huius libri deus scit., s. 240

³⁰⁵ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 199

³⁰⁶ VILIKOVSKÝ, Jan. Písemnictví českého středověku. Praha: Universum, 1948, s. 53

³⁰⁷ KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1., s. 199

³⁰⁸ VILIKOVSKÝ, Jan. Písemnictví českého středověku., s. 141

³⁰⁹ CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic., s. 44–45

Závěr

Jedním z hlavních cílů této bakalářské práce bylo sledovat vliv pražského biskupa Jana IV. z Dražic na kulturní život v českých zemích v první polovině 14. století. Pražský biskup během svého života strávil dlouhou dobu ve Francii. I když se tak neudálo zcela dobrovolně, stala se Francie inspiračním zdrojem pro jeho následující činnost jak v oblasti stavební a hospodářské, tak i v církevní správě. Všechno se však odvíjelo od politické situace v průběhu 13. a 14. století.

Za vlády posledních Přemyslovců se do popředí dostává šlechta, která si buduje důležité místo vedle panovníka. Pozice biskupa nabývá též na významu, a to již za episkopátu Jana II. z Dražic, kdy díky emancipačním snahám biskupa Ondřeje, získává biskupský úřad větší pravomoci. Za jeho episkopátu se také do českých zemí dostávají mendikantské řády, které budou hrát v následujících letech velkou úlohu jak v inkvizičních procesech, tak v budoucích sporech s biskupem Janem IV. z Dražic.

Význam pozice biskupa a církve se projevil za vlády Přemysla Otakara II., kdy se jeho spojenci skládali zejména z církevních prelátů. Za vlády Václava II. se dostávalo církvi a kultuře v zemi velké podpory. Král tak vynahrazoval úpadek země vzniklý po smrti Přemysla Otakara II. na Moravském poli. Tento úpadek postihl i pražské biskupství, kdy mnohé statky byly zpusťošeny Braniborskými vojáky. Biskup Tobiáš z Benešova, nástupce biskupa Jana III. z Dražic, statky následně restauroval a pokusil se o jejich lepší organizaci. Na to navázal i pražský biskup Jan IV. z Dražic, který byl na biskupa vysvěcen v roce 1301.

Doba jeho episkopátu za vlády krále Václava II. nebyla poznamenána žádnými velkými konflikty. To se mění po smrti Václava III., kdy vládnoucí dynastie Přemyslovců vymírá po meči. Následuje období, ve kterém se na českém trůnu střídají dva panovníci – Jindřich Korutanský a Rudolf Habsburský. Jejich vláda netrvala dlouho a po nich nastupuje dynastie nová, která, ačkoliv na vládu posledních Přemyslovců v mnohém navazuje, přináší i nové podněty.

Již Václav II. začal svůj zrak upírat k Francii, ze které chtěl udělat svého spojence kvůli koalici, která se proti němu na sklonku jeho vlády utvořila. K jejich alianci, kterou měl sjednat mohučský arcibiskup Petr z Aspeltu, nikdy nedošlo. Dala však vzniknout novému impulsu ke spojení Přemyslovské a Lucemburské dynastie, která vytvořila vazby českých zemí s Francií i Římskou říší.

Na začátku vlády Jana Lucemburského se pražský biskup Jan IV. z Dražic poprvé dostává do kontaktu s Francií svou účastí na viennském koncilu. Na nařízení a výnosy koncilu, které následně zavádí do praxe pak navazuje první pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic. V této době také Jan IV. z Dražic nechává přestavět původní biskupský palác na Malé Straně a zakládá svou první fundaci v biskupském městě Roudnici, a to kostel sv. Václava.

Krátce po účasti na viennském koncilu se dostává do konfliktu s Jindřichem ze Schönburgu o litoměřické probošství a také do konfliktu s žateckými minority. V té době také vrcholí spor mezi šlechtou a českým králem. Pražský biskup Jan IV. z Dražic hájí královy zájmy, čímž se dostává do konfliktu se šlechtou. Jindřich ze Schönburgu využívá příležitosti a podává na biskupa žalobu u kurie, v důsledku které byl dočasně suspendován z biskupského úřadu. Díky těmto událostem se pražský biskup dostává na několik let svého života do Francie, která se pro něj stala inspiračním zdrojem v jeho následující kulturní činnosti.

Biskup Jan IV. z Dražic se v Avignonu inspiroval hlavně jihofrancouzskou gotickou architekturou, jejíž styl se snažil vtisknout i architektuře českého prostředí. To je také spojovací prvek všech biskupových stavebních činností po jeho návratu z Avignonu v roce 1329, kdy se s chutí vrhá na dokončení výzdoby Malostranského biskupského paláce. Následně zahajuje přestavbu kostela sv. Jiljí na Starém Městě pražském a také jej značně rozšiřuje.

V roce 1333 pokládá základní kámen k jeho největší fundaci, a to ke klášteru kanovníků sv. Augustina v biskupském městě Roudnici, jejichž řád se poprvé na biskupův podnět usídlil v českých zemích. S tím je také spojena velkolepá stavba kamenného mostu přes řeku Labe, kterou provedli řemeslníci z Francie. Fundace provedené pražským biskupem v městě Roudnici měly zásadní podíl na kultuře první poloviny 14. století. Ať už to byla roudnická statuta, vytvořená konkrétně pro tuto kanonii, která se následně šířila i po střední Evropě, nebo hnutí *devotio moderna*, které oslovilo i prvního arcibiskupa Arnošta z Pardubic. Důležitý byl také jejich vliv na knižní iluminace v českých zemích. Díla pořízená do augustiniánské kanovnické knihovny Janem IV. z Dražic byla dovezena z Francie a nesla tak francouzský styl, který se stal inspirací pro tvorbu českých iluminátorů. Stavba roudnického mostu byla pro vývoj kultury také významná, jelikož přinášela nové technologické postupy, které nebyly v českých zemích běžnou záležitostí. Spojil tak dva opačné břehy, čímž zvýšil i obchodní ruch napomáhající ekonomice města.

Vzhledem k jeho dlouholeté nepřítomnosti v diecézi byly některé biskupské statky vyplněny. Jan IV. z Dražic v této situaci následoval kroky svého předchůdce, Tobiáše z Benešova, a snažil se o jejich lepší organizaci a obranu. Za tímto účelem kupuje hrady Herštejn a Kyšperk. Kromě fortifikace se staral i o finanční zajištění všech svých fundací.

Po svém návratu se postaral o dokončení rodových staveb, kterým také vtiskl jedinečný jihofrancouzský gotický vzhled. Mezi ně patřila tvrz Litovice, a především Dražický hrad, který pražský biskup jako své sídlo nevyužíval, zato jeho stejnojmenný synovec ano. Ten se následně postaral o jejich správu a v zakladatelské činnosti svého strýce pokračoval.

Zmínit musím i Dražicovu iniciativu k vytvoření několika literárních děl. Mezi ně patří Kronika Františka Pražského a Dražický rukopis, jenž obsahuje opis dosud napsaných českých kronik a legend. Tím také prokazuje lásku ke své zemi, od které byl na dlouhý čas odloučen. Cizinou se však inspiroval v Dražickém misálu, který obsahuje jak české, tak i zahraniční sekvence.

Dalším cílem této práce bylo sledovat návaznost prvního pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic na Jana IV. z Dražic. Tu můžeme vidět v církevní správě, kdy navazuje statuty z roku 1343 na synodu, která se konala v roce 1312 po viennském koncilu. Na Jana IV. z Dražic navazoval zakládáním nových augustiniánských kanonií, jejichž knihovny též obohacoval o krásné iluminované rukopisy. Tyto rukopisy však nesly již styl italský. Arnošt z Pardubic dokončoval i Janem započaté biskupské fundace, jako například palác na Malé Straně a kostel sv. Jiljí.

Na rozdíl od svého předchůdce měl však Arnošt z Pardubic pro svou působnost mnohem lepší podmínky. Kromě toho, že za jeho episkopátu je pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství a on se tak stává i prvním pražským metropolitou, má také navíc dobré vztahy s českým králem, který byl zároveň i římským císařem. Většina jimi založených děl byla zároveň i jejich společnou fundací. Arnošt z Pardubic je tedy často spojován s osobou Karla IV., proto je dnes postavou všeobecně známou, zatímco pražský biskup Jan IV. z Dražic stojí v jeho stínu.

Seznam použitých zkratk

AVČR – Akademie věd České republiky

FRB – Fontes rerum Bohemicarum

KLP – Koniasch Latin Press

KNM – Knihovna Národního muzea

NLN – Nakladatelství Lidové noviny

RBM – Regesta diplomatica nec nec epistolaria Bohemiae et Moraviae

Seznam literatury

Prameny

BLÁHOVÁ, Marie – ZACHOVÁ, Jana – MERTLÍK, Rudolf. Kroniky doby Karla IV. Praha: Svoboda, 1987

EMLER, Josef (ed). Fontes rerum Bohemicarum II. Praha: Museum království českého, 1874

EMLER, Josef (ed). Fontes rerum Bohemicarum IV. Praha: Nadání Františka Palackého, 1884

FIALA, Zdeněk – HEŘMAN, František – MERTLÍK, Rudolf. Zbraslavská kronika. Chronicon Aulae Regiae. Praha: Svoboda, 1976

FIALA, Zdeněk – HRDINA, Karel – TOMEK, Václav Vladivoj – BLÁHOVÁ, Marie. Pokračovatelé Kosmovi. 1. vydání. Praha: Svoboda, 1974

EMLER, Josef (ed). Regesta diplomatica nec noc epistolaria Bohemiae et Moraviae II. Praha 1882

EMLER, Josef (ed). Regesta diplomatica nec noc epistolaria Bohemiae et Moraviae III. Praha 1890

EMLER, Josef (ed). Regesta diplomatica nec noc epistolaria Bohemiae et Moraviae IV. Praha 1892

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka (ed.). Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia. Acta pontificum Romanorum: Clementis V. 1305–1314, Johannis XXII. 1316–1334, Benedicti XII. 1335–1343. Praha: Academia, 2003

ZACHOVÁ, Jana (ed.). Fontes rerum Bohemicarum. Series nova, tomus I. Praha: Historický ústav AVČR, 1997

Literatura

ANDĚL, Rudolf a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Severní Čechy. III. díl. Praha: Svoboda, 1984

BENEŠOVSKÁ, Klára a kolektiv autorů. Katedrála sv. Víta v Praze. 1. vydání. Praha: Academia, 2003

BENEŠOVSKÁ, Klára. Královský sňatek. Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský – 1310. Praha: Gallery, 2010

BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Západní Čechy. IV. díl. Praha: Svoboda, 1985

BLÁHOVÁ, Marie – HLAVÁČEK, Ivan. Česko-rakouské vztahy ve 13. století: Rakousko (včetně Štýrska, Korutan a Kraňska) v projektu velké říše Přemysla Otakara II. Praha: Rakouský kulturní institut, 1998

- BOBKOVÁ, Lenka – GŁADKIEWICZ, Ryszard – VOREL, Petr. Arnošt z Pardubic (1297–1364). Osobnost, okruh, dědictví. Praha: Univerzita Karlova v Praze; Wrocław: Uniwersytet Wrocławski; Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005
- BOBKOVÁ, Lenka. Jan Lucemburský. Otec slavného syna. Praha: Vyšehrad, 2018
- BOBKOVÁ, Lenka. Velké dějiny zemí Koruny české. IV. a. svazek (1310–1402). Praha, Litomyšl: Paseka, 2003
- BUBEN, Milan M. Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů. Praha: Logik, 2000
- BUBEN, Milan M. Encyklopedie heraldiky. 3. vydání. Praha: Libri, 1999
- BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. I. díl. Řády rytířské a křižovníci. Praha: Libri, 2002
- BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Řeholní kanovníci. II. díl, 1. svazek. Praha: Libri, 2003
- BUBEN, Milan M. Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích. Žebravé řády. III. díl, 1. svazek. Praha: Libri, 2006
- BRODSKÝ, Pavel. Katalog iluminovaných rukopisů Knihovny Národního muzea v Praze. Praha: Koniasch Latin Press, 2000
- CIHLA, Michal – PANÁČEK, Michal. Středověký most v Roudnici nad Labem. Průzkumy památek XIII., číslo 2, 2006
- Documenta Pragensia 9/2. Praha: Scriptorium, 1991
- DRAGOUN, Michal – DOLEŽALOVÁ, Lucie – EBERSONOVÁ, Adéla (edd.). Ubi est finis huius libri deus scit. Středověká knihovna augustiniánských kanovníků v Roudnici nad Labem. Praha: Scriptorium, 2015
- EKERT, František. Posvátná místa král. hl. města Prahy: dějiny a popsání chrámů, kaplí, posvátných soch, klášterů i pomníků katolické víry a nábožnosti v hlavním městě království Českého. Praha: Dědictví sv. Jana Nepomuckého, 1883–1884
- FRANZEN, August. Malé dějiny církve. 3. vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006
- GATZ, Erwin. Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches 1198 bis 1448. Ein biographisches Lexikon. Berlín: Duncker & Humblot, 2001
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Arnošt z Pardubic. Arcibiskup, zakladatel, rádce. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2008
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. Biskup Jan IV. z Dražic (1301–1343). Praha: Karolinum, 1991.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005

- HOENSCH, Jörg K. Lucemburkové: pozdně středověká dynastie evropského významu 1308–1437. Praha: Argo, 2003
- HOLEC, František a kolektiv autorů. Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Praha a okolí. VII. díl. Praha: Svoboda, 1988
- CHALOUPECKÝ, Václav. Arnošt z Pardubic: první arcibiskup pražský (1346–1364). 2. vydání. Praha: Společnost přátel starožitností, 1946
- CHALOUPECKÝ, Václav. Jan IV. z Dražic. Poslední biskup pražský. Ročník 16. Praha: Časopis Společnost přátel starožitností českých, 1908
- CHARVÁTOVÁ, Kateřina. Václav II.: král český a polský. Praha: Vyšehrad, 2007
- JEDIN, Hubert. Malé dějiny koncilů. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990
- KADLEC, Jaroslav. Přehled českých církevních dějin 1. Praha: ZVON, 1991
- KALISTA, Zdeněk. Cesta po českých hradech a zámcích aneb mezi tím, co je, a tím, co není. Praha: Odeon, 1993
- KOWALSKI, Jan W. Encyklopedie papežství. 1. vydání. Praha: Academia, 1994
- KRATOCHVÍL, V. Josef. Sv. Jiljí a jeho klášterní a farní chrám na Starém Městě v Praze (stručný nástin dějepisný a místopisný s četnými vyobrazeními). Praha: Konvent dominikánů v Praze I., 1926
- KROPÁČEK, Jiří. Arcibiskupský palác v Praze s historickým přehledem pražských arcibiskupů. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2012
- LEHÁR, Jan – STICH, Alexandr – JANÁČKOVÁ, Jaroslava – HOLÝ, Jiří. Česká literatura od počátků k dnešku. Praha: NLN, s.r.o., 1998
- LÍBAL, Dobroslav. Gotická architektura v Čechách a na Moravě. Praha: Umělecká beseda, 1948
- MATĚJKA, Bohumil. Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese roudnickém. 1. díl. Praha: Nákladem Archeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1898
- MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 1. díl. Praha: Odeon, 1972
- MENCLOVÁ, Dobroslava. České hrady. 2. díl. Praha: Odeon, 1972
- MENCL, Václav. Panské tribuny v naší románské architektuře. Ročník 13. Praha: Umění, časopis Ústavu dějin umění AVČR, 1965
- MERHAUTOVÁ, Anežka. Raně středověká architektura v Čechách. Praha: Academia, 1971
- MOLNÁR, Amadeo. Valdenští. Evropský rozměr jejich vzdoru. Praha: Kalich, 1991
- NECHUTOVÁ, Jana. Latinská literatura českého středověku do roku 1400. Praha: Vyšehrad, 2000

- NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 3. část. Čechy královské za Přemysla I. a Václava I. (1197–1253). Praha: Jan Laichter, 1928
- NOVOTNÝ, Václav. České dějiny. 1. díl, 4. část. Rozmach české moci za Přemysla II. Otakara (1253–1271). Praha: Jan Laichter, 1937
- OREL, Dobroslav. Svatováclavský sborník na památku 1000. výročí smrti knížete Václava svatého. Hudební prvky svatováclavské. II. díl, 3. svazek. Praha: Státní tiskárna v Praze, 1937
- Ottův slovník naučný. Ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. 7. díl. Praha: Jan Otto, 1893
- PAPÍK, Miloslav. Jan IV. z Dražic – stavebník. Diplomová práce, katedra dějin umění Filozofické fakulty UK, 1972
- PODLAHA, Antonín. Soupis památek historických a uměleckých v království českém od pravěku do počátků XIX. století. XV. Politický okres Karlínský. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1901
- POLÍVKA, Miloslav – SVATOŠ, Michal. Historia docet. Sborník prací k počtě šedesátých narozenin prof. PhDr. Ivana Hlaváčka, CSc. 1. vydání. Praha: Historický ústav Československé akademie věd, 1992
- PRIX, Dalibor – VŠETEČKOVÁ, Zuzana. Středověký kostel sv. Bartoloměje v Praze 9–Kyjích do počátku husitských válek. Ročník 41, číslo 3–4. Praha: Umění, časopis Ústavu dějin umění AVČR, 1993
- SEDLÁČEK, August. Historische Notizen über die Herrschaft Benatek. Praha: K. K. Hofbuchdruckerei A. Haase, 1882
- SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 8. díl. Rakovnicko a Slansko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1891
- SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 9. díl. Domažlicko a Klatovsko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1893
- SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 10. díl. Boleslavsko. Praha: Knihtiskárna Františka Šimáčka, 1895
- SEDLÁČEK, August. Hrady, zámky a tvrze Království českého. 14. díl. Litoměřicko a Žatecko. Praha: Šolc a Šimáček, 1923
- SOMMER, Petr – VLČEK, Pavel – FOLTÝN, Dušan a kolektiv autorů. Encyklopedie českých klášterů. Praha: Libri, 1997
- SPĚVÁČEK, Jiří. Jan Lucemburský a jeho doba 1296–1346. Praha: Svoboda 1944
- ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka. Lucemburkové: Česká koruna uprostřed Evropy (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012

VANÍČEK, Vratislav. Velké dějiny zemí Koruny české. III. svazek (1250–1310). Praha, Litomyšl: Paseka, 2002

VILIKOVSKÝ, Jan. Písemnictví českého středověku. Praha: Universum, 1948

VŠETEČKOVÁ, Zuzana a kolektiv autorů. Středověká nástěnná malba ve středních Čechách. 2. vydání. Praha: Lepton studio, 2011

ŽEMLIČKA, Josef – SOMMER, Petr – TŘEŠTÍK, Dušan. Přemyslovci. Budování českého státu (eds.). Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009

ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2011

ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců. Český stát a společnost ve 13. století. 1. vydání. Praha: Melantrich, 1986